

Romanos

Yu Pablo nchcui' cha' yu 'in jun Roma

1 ¹Nan' yu Pablo nu lca nguso 'in Jesucristo nda'an quityi re 'in um, ngulohui ñi 'ñan si'yana cu'nin tñan 'in ñi, ngulo ton ñi 'ñan si'yana chcuin' cha' tsu'hue 'in Ndiose, ²cui' cha' nu mdi'in tyaa ñi lo'o na ti' culoo lo' nguinu scua na loo quityi 'in ñi, tsaña'an nu mxiycui' ñi 'in nguso 'in ñi cua' s'ni. ³Lo' nchcui' na cha' 'in Sñe' ñi, cui' ñi X'nan na Jesucristo nu yaan loo ta nten 'in Davi lo'o tso' 'in cunan' ñi, ⁴una lo'o sca cha' cuiya' nu tlyu, si'ya Espíritu nu Luhui 'in Ndiose, ncuca chcan' loo si'yana lca ñi Sñe' Ndiose xa mdyiqui'o ñi lja ne' ngujui. ⁵Si'ya ñi can' cha' mchcuan hua cha' tsu'hue re, ngulohui ñi 'in hua nu chcuí' hua cha' tsu'hue 'in ñi, ña'an ca si'yana sca chcuí' chendyu tsa qui'an ti' cha' re, lo' caja nu cu'ni tnu 'in ñi, ⁶cui' lja can' ntsu'hui um, si'yana cua' msi'ya ñi 'in um sten um tso' 'in Jesucristo, ⁷'un nu ndi'in quichen Roma nu ndyu'hui cuiya' ti' Ndiose 'in, lo' msi'ya ñi 'in um si'yana ca um nu luhui 'in ñi. Stina Ndiose lo'o Ñi X'nan na Jesucristo taa ñi cha' tsu'hue nu chu'hui ni' cusya 'in um lo' cu'ni ñi cha' tyi'in tsu'hue um.

Xa ncuca ti' yu Pablo tsaá yu quichen Roma

⁸Tsaña'an nguiaa cha' 'in um, culo nducua la ndyaan xu'hue 'in Ndiose si'ya Jesucristo si'yana sca chcuí' chendyu nguia nscua cueen cha' 'in um ña'an nu ndiya qui'an ti' um 'in ñi. ⁹Ndiose, ñi nu ngui'nin tñan 'in lo'o nu chcuí' cusya 'ñan, nchcuin' cha' tsu'hue 'in Sñe' ñi, jlyo ti' ñi si'yana nchgaa xaa ndiya yu'hui tin' 'in um xa nchcuin' lyi'on 'in ñi, ¹⁰lo' njñan 'in ñi cha' taa ñi cha' cuiya' nu tsa'an can se'en ndi'in um, ¹¹si'yana lyeec lca tiqueen ña'an ta'a na se'en nu ta yaan' 'in um lo'o cha' nu ndiya qui'an ti' um, si'yana tca tyon tla um lo'o cha' can', ¹²cuaña'an scasca na taa na cha' tnu tiquee 'in ta'a na lo'o cha' nu ndiya qui'an ti' na. ¹³Ca cuiya' ti' um, 'un jun ta'a na, si'yana tyun ya' ncuca tin' tsa'an se'en ndi'in um (una a ncuca si'ya scasca cha' nu nchcui' ndijin), si'yana ca chcan' loo tñan nu ngui'nin lja um, cui' ña'an nguiaa cha' 'ñan lo'o nchgaa la ña'an ne' gentil. ¹⁴Can' cha' 'ni cha' chcuin' cha' re lo'o nchgaa tucui, ne' griego

uta sil'i ne' griego, ta lca ne' nu m'ni cha'an uta a m'ni cha'an ne'. ¹⁵ Can' cha' cunta cha' nu ñan lyee lca tiqueen chcuin' cha' tsu'hue 'in Cristo lo'om, 'un nu ndi'in quichen Roma.

Cha' 'in Cristo lca cha' cuiya' 'in Ndiose

¹⁶ A nxijyi'o tin' chcuin' cha' tsu'hue 'in Cristo, si'yana lca na cha' cuiya' 'in Ndiose nu culo laa 'in nchgaa nu tsa qui'an ti' 'in ñi, culo nducua la 'in ne' judio ngui'ni ca'an cha' re, a cunta lo'o ne' griego. ¹⁷ Si'yana loo cha' tsu'hue re nchca chcan' loo ña'an ntsu'hui cha' quinu luhui na tloo Ndiose, una tsaloo ti si'ya cha' nu tsa qui'an ti' na 'in ñi, tsaña'an nchcui' quityi 'in Ndiose: —Nu quinu luhui tloo Ndiose, caja chendyu 'in loo nu tsa qui'an ti' 'in ñi—.

Nchgaa nten nducui qui'ya

¹⁸ Si'yana ti' la ni' cuaan ljaan cha' nsin' ti' nu ntsu'hui tiquee Ndiose si'ya scasca cha' ngunan' nu ngui'ni nten, cui' cha' nu nchcui ndijin loo cha' nu ñi 'in Ndiose. ¹⁹ Si'yana tsaña'an ndi'in cha' 'in Ndiose, nchca chcan' loo na si'yana cui' ñi cua' ngulyo scua la ñi cha' can' lo'o ne'. ²⁰ Si'yana cha' nu a chcan' 'in Ndiose, lo'o cha' cuiya' nu a ndiyatii 'in ñi, a cunta tsaña'an lca ñi, ncua chcan' loo cha' re ti' xa mtñan ñi chendyu, lo' si'ya na nu mtñan ñi can' tca ca cuiya' ti' ne' ña'an ndi'in cha' 'in ñi, lo' a ndyijyi ña'an taa ne' qui'ya. ²¹ Siya' cua' yu'hui lyoo ne' 'in ñi, una a m'ni tnu ne' 'in ñi tsaña'an Ndiose lca ñi, a mdyaa ne' xu'hue 'in ñi, cui' ca nu mdyaa ne' 'in ne' siya' ti loo cha' tinto, lo' si'ya cha' can' nde lyee la mhcun cha' tiyaa 'in ne'. ²² Siya' nchcui' ne' si'yana lca ne' sca nu tiyaa la, una nde lyee la ncua tiji nan ne', ²³ loo nu ntsu'hui cha' cu'ni tnu ne' 'in Ndiose, ñi nu ndi'in tsala xaa, yato'o m'ni tnu ne' lcuin nten chendyu, lcuin quiñi, lcuin 'ni lo'o 'ni nu nsuhue' ni'. ²⁴ Can' cha' siya' ti ngula yaa' Ndiose 'in ne' se'en nda'an ne' loo cha' ngunan' can', yato'o yten yu'hui ne' lo'o ña'an tucui ti, mdyaa ne' 'in ne' loo cha' jyi'o, ²⁵ cui' si'yana mxitsa'an ne' cha' nu ñi 'in Ndiose lo'o cha' cuiñi can', mdaa ne' loo na nu mtñan ñi lo' m'ni tnu ne' 'in na, una a m'ni tnu ne' 'in Ñi nu Mtñan 'in na, ñi nu ntsu'hui cha' cu'ni tnu na 'in tsala xaa. Amen. ²⁶ Can' cha' ngula yaa' Ndiose 'in ne' loo cha' ngunan' can', nu a chu'hui lyoo 'a ne' ñi na lca cha' jyi'o, lo' ne' cuna'an mxitsa'an ne' ña'an cha' 'in ne' lo'o yu qui'yu lo' yten yu'hui ne' lo'o ticui' ta'a cuna'an ne', ²⁷ ticui' cuaña'an yu qui'yu, mxitsa'an yu ña'an cha' nu cua' ntsu'hui 'in yu lo'o ne' cuna'an, yato'o lyee la ncua lca tiquee yu sten yu'hui yu lo'o ticui' ta'a qui'yu yu, nu a yu'hui lyoo 'a yu ñi na lca cha' jyi'o, lo' cuaña'an ticui' chon' yu mso' tucua yu nu ti'i si'ya cha' ngunan' nu m'ni yu. ²⁸ Si'yana a msu'hua loo ne' 'in Ndiose, can' cha' ngula yaa' ñi 'in ne' siya' ti loo cha' tiyaa ngunan' can', se'en nu cu'ni ne' na nu a ntsu'hui cha' cu'ni ne', ²⁹ mtsa'an

yu'hui ne' lo'o chacui' cha' nu a tsu'hue, cha' nu nguiten yu'hui ne' lo'o ña'an tucui ti, cha' nducun', cha' xquee', scasca cha' ngunan', cha' jñan ti', cha' nu ndujui ne' nten, cha' cusuun, cha' cuiñi, cha' mañan, ³⁰cha' nchca nchcui', cha' nu nchcui' ca'an ta'a ne', nchca ta'a cusuun ne' 'in Ndiose, ndaja ta'a ne', siye' ne', ndaa ne' loo ne' ticuii' ne', ndlo que ne' cha' ngunan', a ja'an ne' 'in nten cula 'in ne', ³¹tinto ne', a nsu'hua loo ne' cha' nu nchcui' ne', a ntsu'hui cha' tsu'hue 'in ne' lo'o ñi sca tucui, a ndyi 'a ti'i tiquee ne', lo' a ña'an 'tnan ti' ne' 'in ta'a nten ne'. ³²Siya' jlyo ti' ne' cha' nu cua' mdi'in tyaa Ndiose si'yana nu cu'ni cuaña'an ndyi'o tñan caja can', una ti' nguia quiñan ne' lo'o cha' can', lo' si'i tsacan' ti, cui' ca nu tsu'hue ntsu'hui tiquee ne' xa nu lo'o xca tucui ngui'ni cha' can'.

Xñan bsya nu ñi 'in Ndiose

2 ¹Can' cha' a ndyijyi ña'an suhui um tloo um, nchgaa 'un nu ndlo qui'ya 'in xca tucui, si'yana tsaña'an nu ndlo qui'ya um 'in nten, ticuii' um nso' tucua um qui'ya chon' um, si'yana scaña'an ti ngui'ni um lo'o can'. ²Cua' jlyo ti' na si'yana Ndiose lo'o cha' nu ñi n'ni cuiya' ñi cha' 'in nu ngui'ni cuaña'an. ³¿Ta ñan ti' um si'yana a ntsu'hui cha' cu'ni cuiya' Ndiose cha' 'in um, 'un nu ndlo qui'ya 'in xca tucui lo' scaña'an ti ngui'ni um lo'o can'? ⁴¿Ta nxcuan tloo um 'in Ndiose, lo' tsala ña'an tlyu cha' tsu'hue ntsu'hui 'in ñi, ndaa loo ñi 'in nten, ntsu'hui cha' tlyu ti' 'in ñi? ¿Ta a jlyo ti' um si'ya cha' tsu'hue 'in ñi ndyijyi ña'an xilo'o chon' um qui'ya ngui'ni um? ⁵Una si'ya cha' lye' ti' lo'o cha' nu tla cusya 'in um, nguia nso' tucua um yuhue' chon' um nu qui'ni ca'an 'in um xa cu'ni Ndiose xñan bsya 'in nten chendyu lo'o sca cha' nu ñi, cui' tsaan nu ca chcan' loo cha' nsin' ti' nu ntsu'hui tiquee ñi, ⁶—lo' su'hua lyiya' ñi 'in na cua' ña'aan tñan m'ni na cunda scaa na—: ⁷Nu a ndla' ti' cu'ni tñan tsu'hue, qui'ni ca'an 'in lo'o chendyu nu a tsatii 'a, si'yana lye lca tiquee can' lo'o xaa 'in Ndiose, nan can' ña'an nu quinu tsu'hue tiquee ñi lo'o, lo' nta sca chendyu nu a ntsu'hui 'a cha' jlyo. ⁸Una tsalca nu lye' ti' nu a nducua tñan cha' nu ñi, xitijin ñi 'in can' nu ti'i lo'o cha' nsin' ti' nu ntsu'hui tiquee ñi, si'yana nguiaa can' tso' 'in cha' ngunan', ⁹lo' cuaña'an scasca nu ti'i lo'o cha' xi'in caan 'in nten chendyu nu ngui'ni tñan ngunan', lo' culo nducua la qui'ni ca'an cha' can' 'in ne' judio, a cunta lo'o ne' gentil. ¹⁰Una nchgaa nu ngui'ni tñan tsu'hue qui'ni ca'an 'in can' loo xaa 'in Ndiose, scuen cuaan ñi 'in can' lo' a sca la cha' chu'hui tiquee, culo nducua la qui'ni ca'an cha' can' 'in ne' judio, a cunta lo'o ne' gentil, ¹¹si'yana Ndiose scaña'an ti ngui'ni cuiya' ñi cha' 'in nten. ¹²Nchgaa nu ngui'ni qui'ya nu a nchca quine 'in cha' 'in lee, quinan' can', una si'i lo'o cunta 'in lee, cui' cuaña'an nchgaa nu ngui'ni qui'ya lo' ndyu'hui lyoo lee, cunta 'in lee ca cuiya' cha' 'in can', ¹³si'yana nu ne 'in cha' 'in lee, si'i can' nu quinu luhui tloo Ndiose, cui' ca nu si'yana nducua can' tñan

cha' nu nchcui' na. ¹⁴Ne' gentil nu a ntsu'hui lee 'in, xa n'ni ne' ña'an nu nchcui' lee, ña'an loo cha' si'yana ndyu'hui lyoo ne' cha' 'in lee, siya' a ntsu'hui na 'in ne', ¹⁵lo' nchca chcan' loo si'yana ni' cusya 'in ne' cua' ntsu'hui lee can', ticui' cha' tiyaa 'in ne' ndaa suun cha' ta cui' ña'an uta si'i ña'an ngui'ni ne'. ¹⁶Tsato'o cha' re tsaan nu cu'ni cuiya' Ndiose cha' 'in nten chendyu si'ya Jesucristo, nchgaa cha' nu m'ni cunan ti ne', lo' nchcuin' cha' re tsaña'an cha' tsu'hue nu mdaa Ndiose 'ñan.

Cha' 'in ne' judio lo'o cha' 'in lee

¹⁷Un nchcui' um si'yana lca um ne' judio, a cunta nhcua quiloo um cha' 'in lee, ngui'ni siye' um si'yana tso' 'in Ndiose nguiaa um, ¹⁸lo' jlyo ti' um cha' nu nchca ti' Ndiose, a cunta ndyi'ya um cha' tiyaa ña'an cha' nu tsu'hue lati, cui' si'yana ngui'ni cha'an um cha' 'in lee can'. ¹⁹Ñan ti' um si'yana ndlo'o um 'in nu cuityin', lo' lca um sca xaa 'in nu nda'an lo'o cha' tla yta 'in, ²⁰xque' ti' um si'yana ndlo'o um 'in nu a sca cha' jlyo ti' uta 'in nu suhue ti, nchcui' um si'yana cua' jui cha' tiyaa 'in um lo' ndyu'hui lyoo um cha' nu ñi, cui' si'ya cha' 'in lee can'. ²¹Un nu ndlo'o 'in xca tucui, ¿ñi cha' a ndlo'o um 'in um ticuii' um? 'Un nu nchcui' si'yana a ntsu'hui cha' cu'ni na cunan, ¿ta a ngui'ni um cunan? ²²A cunta nchcui' um si'yana a sten yu'hui na lo'o cuilyi'o nten, ¿ta a nguiten yu'hui um lo'o ña'an tucui ti? Cui' cuaña'an nxcuan tloo um 'in lcuin jo'o, lo' 'un ¿ta nda um loo Ndiose ña'an nu ntsu'hui cha'? ²³Un nu ngui'ni siye' 'in lo'o cha' 'in lee, ¿ta si'i 'in Ndiose nxcuan tloo um loo nu ncha ti'in um cha' 'in lee can'? ²⁴Si'yana ndeña'an nchcui' quityi 'in Ndiose: —Si'ya um, can' cha' ndaja ne' gentil 'in Ndiose—. ²⁵Cha' ñi si'yana 'un nu ncua circuncida 'in, ntsu'hui lyoo cha' can' 'in um cha' cua na nducua um tñan cha' 'in lee, una si'yana a nducua um tñan 'in na, cua cha' ti ncua circuncida 'in um. ²⁶Cha' ntsu'hui xca ta nu a ncua circuncida 'in, una cha' nxu'hua se'en can' cha' 'in lee, ña'an loo cha' si'yana lo'o can' ncua circuncida 'in. ²⁷Tsato'o nu a ncua circuncida 'in, cui' nu tsu'hue nxu'hua se'en cha' 'in lee, can' nu ntsu'hui suun 'in culo qui'ya 'in um, si'yana 'un ncua circuncida 'in um lo' a nxu'hua se'en um cha' 'in lee can'. ²⁸Si'yana sca nten, a lca ne' judio lo'o tso' 'in cunan' ne', cui' cuaña'an lo'o cha' nu nchca circuncida 'in ne', a llyaan na lo'o tso' 'in cunan' ne', ²⁹cui' ca nu nde ni' cusya 'in na lca na ne' judio, xa nu cha' ñi ca nchca circuncida 'in na, cha' re llyaan na si'ya cha' cuiya' 'in Espíritu lo' si'i lo'o cunta 'in lee, can' nu quinu tsu'hue lo'o Ndiose, lo' si'i lo'o nten chendyu.

3 ¹Xacan' jan ñi, ¿ñi tsu'hue cu'ni cha' lca na ne' judio, lo' ñi canan chu'hui 'in na ca circuncida 'in na? ²Ntsu'hui ña'an nda yaa' na, si'yana culo nducua la 'in ne' judio mxnu Ndiose cunta cha' nu ycui' ñi. ³Xacan' jan ñi, cha' ntsu'hui nu a mdo'o ñi cha' 'in tloo Ndiose, ¿ta can' cha' a ñi ndi'in cha' 'in Ndiose? ⁴Si'i na, si'yana Ndiose ñi ndi'in cha' 'in

ñi, lo' nchgaa nten chendyu lca ne' nu cuiñi, cui' ña'an nchcui' quityi 'in Ndiöse: —Si'yana mdo'o ñi cha' 'in um lo'o cha' nu ycu' um, lo' cu'ni um canan xa caja nu culo qui'ya 'in um—. ⁵Cha' si'ya qui'ya 'in na nchca chcan' loo cha' nu ñi 'in Ndiöse, ¿ña'an ta ljuin na xacan'? ¿Tsaña'an nxitijin ñi 'in nten nu ti'i, ta can' cha' a ñi ndi'in cha' 'in Ndiöse? (Nchcuin' lo'o um tsaña'an nguiaa cha' tiyaa 'in nten chendyu.) ⁶Ndiöse ñi ndi'in cha' 'in ñi, lo' cha' si'i na, ¿ña'an ta tca cu'ni ñi xñan bsya 'in nten chendyu cha' na can'? ⁷Lo' si'ya cha' cuiñi 'ñan, ncuca chcan' loo cha' nu ñi 'in Ndiöse se'en nu scuen cuaan cha' 'in ñi, ¿ñi cha' ti' ndyijyi nu ndlo qui'ya 'ñan cha' na can'? ⁸¿Ta tsu'hue lati cha' chcu' na: Cu'ni na tñan ngunan', ña'an ca si'yana ca chcan' loo cha' tsu'hue? (Ntsu'hui nu nchcui' ca'an 'in na si'yana cuaña'an ndlo'o na, una ntsu'hui suun 'in can' caan yuhue' chon').

A tucui nu ñi ndi'in cha' 'in

⁹Xacan' jan ñi, ¿ta tsu'hue la nten lca na que 'in nchgaa la tucui? Si'i na, ¿ta si'i cua' ycu' na si'yana ne' judio lo'o ne' gentil ngui'ni ne' qui'ya? ¹⁰Si'yana ndeña'an nchcui' quityi 'in Ndiöse: —A tucui nu ñi ndi'in cha' 'in, ñi sca can' lo' a ntsu'hui, ¹¹a tucui nu ndyi'ya cunta cha' nu ñi, a tucui nu ndiya nan 'in Ndiöse. ¹²Nchgaa ne' mdo'o tso' ne', mtsa'an yu'hui ne' lo'o cha' ngunan', a tucui nu ngui'ni tñan tsu'hue, ñi sca can' lo' a ntsu'hui. ¹³Tu'hua ne' nguiaa cha' 'in na tsaña'an sca tucuaa nu nducua la, nguilyu tse' ne' loo cha' cuiñi, lo'o tu'hua ne' n'ni ne' ti'i tsaña'an nchca ti' sca cunaan la. ¹⁴Mtsa'an yu'hui tu'hua ne' lo'o yuhue' si'ya cha' tla cusya 'in ne'. ¹⁵Ndla ndsa nguiaa ne' se'en nu kujui ta'a ne'. ¹⁶Nguiaa ne' njlyo ne' 'in ta'a nten ne', lo' nxnu ne' cha' xi'in tucueen nguiaa ne'. ¹⁷A yu'hui lyoo ne' tucueen nu taa cha' tsu'hue 'in ne', ¹⁸ñi a ntsen ne' tloo Ndiöse—. ¹⁹Una cua' jlyo ti' na si'yana nchgaa cha' nu nchcui' lee, nchcui' na cha' 'in nten nu ngui'ni cha'an 'in na, ña'an ca si'yana nchgaa nten chcuca seen tu'hua ne', lo' ña'aan nten chendyu ca cuiya' ti' ne' si'yana nducui ne' qui'ya tloo Ndiöse. ²⁰—Si'yana ñi sca tucui a quinu luhui tloo Ndiöse— loo nu xu'hua se'en cha' 'in lee, cui' ca nu si'ya lee can' ca cuiya' ti' na si'yana nducui na qui'ya.

Quinu luhui na tloo Ndiöse loo nu tsa qui'an ti' na

²¹Cua' ñii nchca chcan' loo ña'an nu ntsu'hui cha' quinu luhui na tloo Ndiöse, una si'i lo'o cunta 'in lee, si'yana lee can' tsatlyu lo'o cha' nu ngua'an yu nu mxiyacu' Ndiöse 'in ndaa na suun cha' re, ²²si'yana quinu luhui nten tloo Ndiöse loo nu tsa qui'an ti' ne' 'in Jesucristo, lo' qui'ni ca'an cha' re 'in nchgaa nu tsa qui'an ti' 'in ñi, si'yana scaña'an ti ndi'in cha' 'in na nchgaa na, ²³si'yana nchgaa na m'ni na qui'ya, mducua tijyo' na loo xaa 'in Ndiöse. ²⁴Una si'ya cha' tsu'hue nu mdo'o tiquee ñi, xu'hue

ti mxnu luhui ñi 'in na si'ya Cristo Jesús xa msi'i ñi 'in na, ²⁵Ndiose mdi'in tyaa ñi cha' si'yana Cristo ca ñi ña'an nchca ti' sca lcuan nu si'ya tne ñi xu'hua lyiya' qui'ya 'in nten loo nu tsa qui'an ti' ne' 'in ñi, cuaña'an ca chcan' loo si'yana ñi ndi'in cha' 'in Ndiiose loo nu yu'hui cha' tlyu ti' 'in ñi lo'o ne' nu mdi'in cua' s'ni tsaña'an cuaan ti mdijin ñi qui'ya 'in ne', ²⁶lo' ca cuiya' ti' nten cua' ñii, tsala ña'an ñi ndi'in cha' 'in ñi, cui' si'yana scati ñi lca ñi nu luhui, lo' scati ñi tca suhui ñi 'in nu tsa qui'an ti' 'in Jesús. ²⁷Xacan' jan ñi, ¿la nguinu cha' siye' can'? A la nguiten na. ¿Ta si'yana ndon loo lee can', uta nde'en la tñan tsu'hue m'ni ne'? Si'i na, cui' ca nu si'yana ndiya qui'an ti' ne' 'in Ndiiose. ²⁸Nchca cuiya' ti' na xacan' si'yana nten chendyu quinu luhui ne' loo nu tsa qui'an ti' ne' 'in ñi, lo' si' si'yana xu'hua se'en can' cha' 'in lee. ²⁹¿Ta lca ñi Ndiiose 'in ne' judio ti? ¿Ta si'i lo'o ne' gentil lca ñi Ndiiose 'in ne'? Cha' ñi lca ñi Ndiiose 'in ne' gentil. ³⁰Si'yana —scati Ndiiose ntsu'hui—, lo' tsaña'an nsuhui ñi 'in nu ncuca circuncida 'in loo nu ndiya qui'an ti' 'in ñi, cui' cuaña'an nsuhui ñi 'in nu a ncuca circuncida 'in. ³¹¿Ta si'yana ndiya qui'an ti' na 'in ñi, can' cha' nde nxcuan tloo na cha' 'in lee can'? Si'i na, cui' ca nu nde lyeec la nsu'hua loo na cha' can'.

Chendyu 'in Abraham

4 ¹Xacan' jan ñi, ¿ñi canan yu'hui 'in Abraham nu ncuca nten cula 'in na si'ya chendyu nu mdu'hui yu? ²Cha' cua na Abraham nguinu luhui tloo Ndiiose si'ya cha' tsu'hue nu m'ni, ntsu'hui suun 'in cu'ni siye', una si'i si'ya cha' 'in Ndiiose. ³Una, ¿ña'an ta nchcui' quityi 'in Ndiiose? —Abraham nguinu luhui tloo Ndiiose loo nu ya qui'an ti' 'in ñi—. ⁴Sca yu nu n'ni tñan, si'i xu'hue ti nxñi siya' yu, cui' ca nu si'yana cua' m'ni yu tñan. ⁵Una xcaña'an lo'o sca nten nu a nducua tloo lo'o tñan tsu'hue nu ngui'ni, cui' ca nu ndiya qui'an ti' can' 'in Ndiiose, ñi nu nsuhui 'in nten qui'ya chendyu, lo' si'ya cha' can' ndijin ñi cunta 'in lca sca nu luhui, ⁶tsaña'an nchcui' Davi si'yana tsu'hue ca xu'hue sca nten nu nxnu luhui Ndiiose 'in, una si'i si'yana nde'en la tñan tsu'hue nu cua' m'ni, ⁷lo' ndeña'an nchcui' quityi 'in Ndiiose: —Tsu'hue ca xu'hue sca nten nu m'ni Ndiiose cha' tlyu ti' 'in, lo' mxca ñi nchгаа qui'ya 'in. ⁸Tsu'hue ca xu'hue sca nten nu a ndlo qui'ya Ñi X'nan na 'in—. ⁹Xacan' jan ñi, ¿ta tsa nten nu nchca circuncida ti 'in ntsu'hui xu'hue ne' lo'o cha' re, uta na lo'o nu a nchca circuncida 'in? Nchcui' na si'yana Abraham —nguinu luhui tloo Ndiiose loo nu ya qui'an ti' 'in ñi—. ¹⁰¿Ña'an ta mhcua yu cha' tsu'hue re? ¿Ta xa ncuca circuncida 'in yu uta xa ti' lyijyi ca na? Mhcuan yu cha' re xa nu ti' lyijyi ca circuncida 'in yu, lo' si'i xa nu cua' m'ni yu 'in na. ¹¹Chon' nde'en can' ncuca circuncida 'in yu, una cua' lca luhui yu tloo Ndiiose loo nu ya qui'an ti' yu 'in ñi, si'yana ca yu sti nchгаа nu ndiya qui'an ti' 'in Ndiiose siya' a ncuca circuncida 'in, si'yana lo'o can' quinu

luhui loo nu tsa qui'an ti' 'in ñi. ¹²A cunta si'yana ca yu sti nchгаа nu nchca circuncida 'in, una si'i tsaloo ti si'ya cha' can', cui' ca nu si'yana chcuí ncha'an can' chendyu 'in Abraham nu ncuá nten cula 'in na, lo' tsa qui'an ti' can' 'in Ndiose tsaña'an nu m'ni Abraham xa nu ti' lyijyi ca circuncida 'in.

Loo nu ya qui'an ti' yu jui cha' tsu'hue 'in yu

¹³Si'i lo'o cunta 'in lee mdi'in tyaa Ndiose sca cha' lo'o Abraham tsatlyu lo'o ta nten 'in yu, si'yana chcuán yu cunta ña'aan chendyu re, cui' ca nu si'ya cha' nu ya qui'an ti' yu 'in ñi nguínu luhui yu. ¹⁴Cha' cua na tsalca nu nguía ncha'an cha' 'in lee ntsu'hui xu'hue lo'o cha' can', cua cha' ti tsa qui'an ti' nten, lo' a sca cunta ntsu'hui cha' nu cua' mdi'in tyaa Ndiose xacan'. ¹⁵Si'ya lee can' cha' nxitijin Ndiose 'in nten nu ti'i, una cha' a ntsu'hui lee, a sca cha' nchcuí ncha'an 'in na xacan'. ¹⁶Cu'ni na cunta ljaan cha' tsu'hue can' 'in na loo nu ya qui'an ti' na 'in Ndiose, cui' si'yana xu'hue ti cajú cha' can', ña'an ca si'yana quínu scua tla cha' re lo'o ta nten 'in sñe' Abraham. Si'i tsa 'in ti nu nguía ncha'an cha' 'in lee qui'ni ca'an cha' re 'in, cui' ca nu lo'o nchгаа nu ndiya qui'an ti' 'in Ndiose tsaña'an m'ni Abraham, nu lca sti nchгаа nare', ¹⁷(cui' ña'an nchcuí' quityi 'in Ndiose: —Nan' mdi'in tyaa 'in si'yana ca sti qui'an 'a nten—.) Tloo Ndiose nguínu scua cha' re, cui' ñi nu 'in ya qui'an ti' Abraham, ñi nu n'ni cha' ndyiqui'o nten, lo' ndlo'o naan ñi sca na nu a chcan' tsaña'an nchca ti' sca na nu cua' ndi'in. ¹⁸Siya' a nducua tloo Abraham cha' tsu'hue re, una ya qui'an ti' yu cha' nu mdi'in tyaa Ndiose lo'o yu, cui' si'yana tsa tucua xaa ca yu sti qui'an nten, tsaña'an cha' nu cua' juín ñi lo'o yu: —Cuaña'an ntsu'hui cha' ca qui'an ta nten 'in sñe'—. ¹⁹A m'ni na'an ti' yu lo'o cha' nu ya qui'an ti' yu siya' cua' cula yu, a cunta cua' cajú ti yu (si'yana cua' tiyaa yu sca ciento yjan), a cunta Sara nu lca cuilyi'o yu a nchca siya' tyi'in sñe' can'. ²⁰Una a m'ni na'an ti' yu lo' ñi a m'ni tucua ti' yu lo'o cha' nu mdi'in tyaa Ndiose lo'o yu, cui' ca nu msu'hua loo yu cha' nu ndiya qui'an ti' yu lo' m'ni tnu yu 'in Ndiose, ²¹ñi tsachin' ti lo' a m'ni tucua ti' yu, ta na a tca 'in Ndiose cu'ni ñi nchгаа cha' nu cua' mdi'in tyaa ñi, ²²can' cha' —nguínu luhui yu tloo Ndiose loo nu ya qui'an ti' 'in ñi—. ²³Si'i si'ya cha' 'in Abraham ti ngua'an scua cha' re tsaña'an nguínu luhui yu, ²⁴cui' ca nu lo'o cha' 'in nare' nguínu scua na si'yana quínu luhui na tloo ñi, tsalca naa nu ndiya qui'an ti' 'in ñi nu m'ni cha' mdyiqui'o Ñi X'nan na Jesús, ²⁵ñi nu mdaa Ndiose cha' cuiya' cajú si'ya qui'ya nducui na, lo' mdyiqui'o ñi si'yana tca quínu luhui na tloo Ndiose.

Cha' tsu'hue nu cua' jui 'in na lo'o tso' 'in Ndiose

5 ¹Si'yana cua' nguínu luhui na tloo Ndiose loo nu ya qui'an ti' na 'in ñi, can' cha' mchca tsu'hue cha' 'in na lo'o Ndiose si'ya Ñi X'nan na

Jesucristo. ²Si'ya ñi tca sten na tloo Ndiose lo' chcuana na cha' tsu'hue 'in ñi loo nu ya qui'an ti' na, lo' tla ndon na loo cha' re, a cunta tsu'hue ntsu'hui tiquee na si'yana nducua tloo na qui'ni ca'an 'in na loo xaa 'in Ndiose. ³Si'i tsacan' ti cha' tsu'hue ntsu'hui tiquee na, cui' ca nu si'yana ndijin na scasca nu ti'i, jlyo ti' na si'yana lo'o cha' nu ndijin na nde lyee la chu'hui cha' tlyu ti' 'in na, ⁴si'ya cha' tlyu ti' can' nde lyee la ca ngula ti' na, cuaña'an nde lyee la chcu quilloo na cha' nu cua' mdi'in tyaa Ndiose. ⁵Jlyo ti' na tsato'o cha' re, si'yana mtsa'an yu'hui cha' tsu'hue 'in Ndiose ni' cusya 'in na si'ya Espíritu nu Luhui nu mdaa ñi 'in na. ⁶Xa na'an ndi'in cha' 'in na, ya tucua tsaan ngujui Cristo tñan loo nten qui'ya chendyu. ⁷Cha' ñi si'yana sca nten tucui ti ña'an caja ne' tñan loo sca nu ñi ndi'in cha' 'in, tina'an ntsu'hui nu xtyi ti' caja tñan loo sca nten nu tsu'hue. ⁸Una Ndiose ngulo'o la ñi cha' tsu'hue nu mdo'o tiquee ñi, lo' siya' lca na nten qui'ya chendyu, Cristo ngujui ñi tñan loo na. ⁹Lo' si'yana cua' mxnu luhui ñi 'in na si'ya tne ñi, nde lyee la ntsu'hui suun tyi'o laa na si'ya ycu' ca ñi, tsaan nu xitijin ñi 'in nten nu ti'i. ¹⁰Cha' ncu ta'a cusuun na 'in Ndiose lo' ti' mchca tsu'hue cha' 'in na lo'o ñi loo nu ngujui Sñe' ñi, ¿ta si'i lyee la ntsu'hui suun tyi'o laa na si'ya chendyu 'in Sñe' ñi? ¹¹Si'i tsare ti cha', cui' ca nu tsu'hue ntsu'hui tiquee na lo'o Ndiose si'ya Ñi X'nan na Jesucristo, nu si'ya ñi cua' mchca tsu'hue cha' 'in na lo'o Ndiose.

Cha' 'in Adán lo'o Cristo

¹²Si'ya scati yu qui'yu yten qui'ya loo chendyu re, lo' si'ya qui'ya can' nducui ncha'an cha' ndyija 'in nten, can' cha' ngui'ni ca'an cha' ndyija 'in nchгаа nten si'yana nchгаа ne' nducui ne' qui'ya. ¹³Xa nu ti' lyijyi quinu scua lee 'in Ndiose, cua' ngui'ni nten qui'ya, una si'yana a ntsu'hui lee xacan', a jui ña'an tyi'o qui'ya 'in ne'. ¹⁴Una cha' ndyija can' cua' nsñi su'hua yaa' 'in ne' ti' xa mdi'in Adán tsaya' mdiyaan Moisés, siya' a m'ni nten can' qui'ya nu m'ni Adán, una m'ni ca'an cha' ndyija can' 'in ne', lo' si'i cuaña'an yato'o lo'o ñi nu cua' yaan can'. ¹⁵Si'yana cha' tsu'hue nu cua' jui 'in na a nchcu ta'a cha' 'in na lo'o qui'ya can': Cha' qui'ya nu m'ni scati yu qui'yu yato'o qui'an nten ngujui, una si'ya cha' tsu'hue 'in scati yu qui'yu nu lca Jesucristo, nde lyee la ncu lca tiquee Ndiose lo'o nten qui'an can' lo' mdaa ñi cha' tsu'hue can' 'in ne'. ¹⁶Cha' ñi si'yana a nchcu ta'a cha' 'in qui'ya nu m'ni scati yu can' lo'o cha' tsu'hue nu mdaa ñi 'in na: Ngui'o tucua yuhue' chon' nten chendyu si'ya scati qui'ya can', una ncu chcan' loo cha' tsu'hue 'in ñi si'ya scasca qui'ya nu m'ni na, ña'an ca si'yana xnu luhui ñi 'in na. ¹⁷Si'ya qui'ya nu m'ni scati yu can' yato'o msñi su'hua yaa' cha' ndyija 'in nten chendyu, cui' cuaña'an si'ya scati ñi nu lca Jesucristo, nde lyee la caja chendyu 'in ne', tsalca nu cuan xu'hue cha' tsu'hue tlyu nu mdaa Ndiose, cui' cha' nu xnu luhui 'in ne' xu'hue ti. ¹⁸Si'ya scati nu m'ni qui'ya can' yato'o yaan yuhue' chon' nchгаа nten, cui' cuaña'an si'ya scati

nu m'ni tñan tsu'hue, yaan chendyu nu a tsatii 'a 'in nchgaa nten si'yana cua' mxnu luhui ñi 'in ne!. ¹⁹Si'ya scati nu a ncuja ja'an 'in Ndiöse, yato'o nchgaa nten nducui ne' qui'ya, cui' cuaña'an si'ya scati nu ncuja ja'an 'in Ndiöse, qui'an nten tca quinu luhui ne' tloo ñi. ²⁰Mdaa Ndiöse lee can' 'in ne' si'yana lyee la ca chcan' loo qui'ya ngui'ni ne!, lo' xa nu cua' lyee yton qui'ya can', una nde lyee la ncuja chcan' loo cha' tsu'hue 'in ñi, ²¹si'yana tsaña'an ndi'in cha' 'in qui'ya, ya lo'o na 'in ne' loo cha' ndyija, cui' cuaña'an cha' tsu'hue 'in Ndiöse yaan na si'yana tca quinu luhui ne' tloo ñi, lo' chcuja ne' sca chendyu nu a tsatii 'a si'ya Ñi X'nan na Jesucristo.

Cua' ngujui na lo'o tso' cha' 'in qui'ya

6 ¹¿Ña'an ta ljuin na xacan'? ¿Ta ti' tsa quiñan cu'ni na qui'ya, ña'an ca si'yana lyee la ca chcan' loo cha' tsu'hue 'in Ndiöse? ²Si'i na, lo' si'yana cua' ngujui na lo'o tso' cha' 'in qui'ya, ¿ña'an ti' tsa quiñan la na cu'ni na qui'ya? ³¿Ta a jlyo ti' um si'yana nchgaa nu cua' mducua tya lo'o tso' 'in Cristo Jesús, sca cha' ti 'in can' lo'o ñi xa ngujui ñi? ⁴Si'ya cha' nu mducua tya na, tsatlyu mtsi' na lo'o ñi lo'o tso' 'in cha' ndyija, ña'an ca si'yana tyu'hui na sca chendyu nu cui ti, tsaña'an nu mdyiqui'o Cristo si'ya cha' cuiya' 'in Stina Ndiöse. ⁵Cha' cuaña'an sca cha' ti 'in na lo'o ñi xa ngujui ñi, cui' cuaña'an sca cha' ti 'in na lo'o ñi xa mdyiqui'o ñi. ⁶Cua' jlyo ti' na si'yana tsatlyu nga'an na loo cusi lo'o ñi, ña'an ca si'yana jlyo qui'ya nu msñi su'hua yaa' 'in na, lo' a tsa quiñan 'a na ti' cu'ni na qui'ya lo'o cunan' re. ⁷Si'yana sca nten nu cua' ngujui, cua' mdyi'o se'en ntsu'hui loo qui'ya. ⁸Cha' naa cua' ngujui na lo'o Cristo, nducua tloo na tyi'in na lo'o ñi tsala xaa, ⁹si'yana cua' jlyo ti' na mdyiqui'o Cristo lo' a ntsu'hui 'a cha' caja ñi, cui' si'yana mdyi'o ñi tuyaa' cha' ndyija. ¹⁰Tsaña'an nu ngujui ñi, siya' ti ngujui ñi si'ya qui'ya, una lo'o ñi cua' ñii si'yana tucua ñi tñan cha' nu nchca ti' Ndiöse. ¹¹Cui' cuaña'an 'un, ca cuiya' ti' um si'yana cua' ngujui um lo'o tso' cha' 'in qui'ya, una lo'o um cua' ñii si'yana tucua tloo Ndiöse 'in um, sca cha' ti 'in um lo'o Cristo Jesús, ñi nu lca X'nan na. ¹²Can' cha' a taa um ya' ti' tyon loo cha' 'in qui'ya loo chendyu 'in um, lo' ca ja'an um cha' ngunan' nu ndyi'o tiquee um, ¹³ñi a nchca cha' tyaa um scasca se'en 'in cunan' um lo' cu'ni um qui'ya, uta cunajo'o na 'in um loo cha' ngunan', cui' ca nu tyaa um 'in um siya' ti lo'o tso' 'in Ndiöse tsaña'an nchca ti' sca nu cua' mdyiqui'o, cuaña'an sca chcu' um cunajo'o um 'in Ndiöse lo'o sca tñan nu luhui. ¹⁴Can' cha' a taa um ya' ti' culo qui'ya can' tñan 'in um, si'yana a ntsu'hui 'a um tuyaa' lee, cui' ca nu ntsu'hui um tuyaa' Ndiöse si'ya cha' tsu'hue 'in ñi.

Lca na nguso 'in Ndiöse nu cu'ni tñan tsu'hue

¹⁵Xacan' jan ñi, ¿ta ti' tsa quiñan na cu'ni na qui'ya si'yana a ntsu'hui 'a na tuyaa' lee, lo' cua' ndi'in na loo cha' tsu'hue 'in Ndiöse? Nducua cha'

si'i na. ¹⁶ ¿Ta a jlyo ti' um si'yana xa tyaa um 'in um tuyaa' xca tucui lo' ca ja'an um 'in, cui' nguso 'in can' lca um si'yana nchca ja'an um 'in? ¿Ta ca um nguso 'in qui'ya nu tsa lo'o 'in um loo cha' ndyija, uta ca ja'an um 'in Ndiose lo' xnu luhui ñi 'in um? ¹⁷Una cua' xu'hue ca 'in Ndiose, siya' ncua um nguso 'in qui'ya, una cua' ñii lo'o nu hcui lca tiquee um nducua um tñan cha' nu ngui'ni cha'an um, lo' cua' mdyaa um 'in um siya' ti loo cha' can'. ¹⁸Lo' si'yana cua' mdyi'o um loo cha' ngunan' can', cua' lca um nguso 'in nchгаа loo cha' tsu'hue. ¹⁹Nchcuin' lo'o um sca cha' nu a tucui si'yana tca qui'ya um cha' tiyaa: Tsaña'an nu mdyaa um 'in um loo cha' ngunan' se'en nu lye la cu'ni um scasca la qui'ya, una cua' ñii tyaa um 'in um loo cha' nu luhui si'yana cu'ni um scasca tñan tsu'hue. ²⁰Si'yana xa ncua um nguso 'in qui'ya, tijyo' nchca um sii' cha' nu tsu'hue. ²¹ ¿Ta jui cha' tsu'hue 'in um xacan', ta si'i chacui' cha' jyi'o jui 'in um? Loo cha' ndyija ndiyatii cha' can'. ²²Una cua' ñii si'yana mdyi'o um loo qui'ya lo' mchca um nguso 'in Ndiose, tca tyu'hui um sca chendyu nu luhui, lo' tsato'o caja chendyu nu a tsatii 'a 'in um. ²³Cha' cu'ni na qui'ya tsatii cha' 'in na loo cha' ndyija, una cha' tsu'hue nu ndaa Ndiose 'in na lca na chendyu nu a tsatii 'a si'ya Ñi X'nan na Jesucristo.

Nten nu ndi'in cuilyi'o lo'o tso' cha' 'in lee

7 ¹Un jun ta'a na, a tucui qui'ya um cha' tiyaa lo'o cha' re (si'yana lca um sca nten nu cua' ndyu'hui lyoo cha' 'in lee), ¿ta a jlyo ti' um si'yana lee can' ndlo na tñan 'in nten tsalja nu ti' lo'o ne? ²Ña'an nchca ti' sca ne' cuna'an nu cua' jui cuilyi'o, 'ni cha' chu'hui lyoo can' cuilyi'o tsalja nu lo'o yu, una cha' caja yu a sca 'a cha' nducui ncha'an 'in ne' lo'o tso' cha' cuilyi'o can'. ³Una cha' ne' cuna'an can' tyi'in lyi'o ne' 'in xca yu qui'yu lo' ti' lo'o cuilyi'o ne', qui'ya ngui'ni lo'o tso' cha' 'in lee can', una cha' cua' ngujui cuilyi'o ne', a xca 'a cha' nducui ncha'an 'in ne' lo'o tso' cha' can', tca caja cuilyi'o ne' lo'o xca tucui, lo' si'i qui'ya lca na. ⁴Cui' cuaña'an 'un jun ta'a na, cua' ngujui um lo'o tso' cha' 'in lee si'ya cha' nu ngujui Cristo, lo' xca tucui cui'ya loo 'in um, cui' ñi nu mdyiqui'o can', ña'an ca si'yana cu'ni um scasca tñan tsu'hue ña'an nu nchca ti' Ndiose. ⁵Si'yana lja mda'an na loo cha' ngunan', lee can' nde lye la mxiloo ti'in na cha' ngunan' nu ntsu'hui tiquee na, lo' m'ni na scasca qui'ya se'en nu tsa lo'o na 'in na loo cha' ndyija. ⁶Una cua' ñii a xca 'a cha' nducui ncha'an 'in na si'yana cua' ngujui na lo'o tso' cha' 'in lee, cui' cha' nu msñi su'hua yaa' 'in na, ña'an ca si'yana cunajo'o na 'in Ndiose lo'o cha' tiyaa nu cui ti nu mdaa Espíritu 'in na, lo' si'i 'a lo'o cha' tiyaa cula nu nchcui' lee can'.

Cha' 'in qui'ya nu ndon lo'o na

⁷ ¿Ña'an ta ljuin na xacan', ta cha' ngunan' lca cha' 'in lee? Si'i na. A ca jlyo tin' ñi na lca qui'ya cha' si'i si'ya lee, ñi a ca jlyo tin' si'yana a tsu'hue

chcui ti' na nde'en la na, cha' a nchcui' lee: —A chcui ti' um nde'en la na—. ⁸Una si'ya lee can' nde lyee la mxiloo ti'in na cha' ngunan' nu ntsu'hui tiqueen, si'yana a juesa 'in qui'ya cha' a yaan lee can'. ⁹Sca co' xaa mdu'huin chendyu, a m'nin cunta cha' 'in lee, una ya tucua tsaan ngu'yan cha' tiyaa tsaña'an ndlo lee can' tñan, lo' qui'ya can' jui la juesa 'in na, yjui xu'hua na 'ñan. ¹⁰Loo nu ntsu'hui cha' taa lee can' chendyu 'ñan, yato'o ticuii' na ya lo'o na 'ñan loo cha' ndyija, ¹¹lo' si'ya lee can', jui ña'an nguñilyi'o qui'ya 'ñan, lo' si'ya ticuii' lee can' yato'o yjui xu'hua qui'ya 'ñan. ¹²Jlyo ti' na si'yana lee can' lca na sca cha' nu luhui, cui' cuaña'an luhui cha' nu ndlo na tñan, ñi ndi'in cha' 'in na lo' tsu'hue na. ¹³Xacan' jan ñi, ¿ta sca na nu tsu'hue mxilyoo cha' ndyija 'ñan? Si'i na. Cui' ca nu si'ya cha' tsu'hue can' nde lyee la ca chcan' loo qui'ya, lo' mxilyoo na 'ñan cha' ndyija, ña'an ca si'yana lo'o scasca cha' nu ndlo lee can' tñan, ca cuiya' tin' tsala ña'an tla cha' 'in qui'ya. ¹⁴Jlyo ti' na si'yana lee can' ljaan na lo'o tso' 'in Ndiose, una nan' lcan nten chendyu nu cua' mdyaa 'in siya' ti loo qui'ya, ¹⁵si'yana a ndyi'yan cunta cha' nu ngui'nin. Loo nu cu'nin tñan tsu'hue nu nchca tin', nde ndyi'o y'nin cha' nu nxcuan tloon. ¹⁶Cha' ngui'nin cha' nu a nchca tin', nchca ti' chcui' si'yana tsu'hue lee can'. ¹⁷Ndiyato'o xacan' si'in ngui'nin cha' can', cui' ca nu qui'ya ntsu'hui ni' cusya 'ñan ngui'ni 'in na. ¹⁸Cua' jlyo tin' si'yana ñi sca cha' tsu'hue a ndon lo'on tso' nu 'in cunan' re, siya' ndyi'o tiqueen cu'nin tñan tsu'hue, una a ndyijyi juesa cu'nin 'in na. ¹⁹Loo nu cu'nin tñan tsu'hue nu nchca tin', nde ndyi'o y'nin cha' ngunan', cui' cha' nu a nchca tin' cu'nin. ²⁰Cha' ngui'nin cha' nu a nchca tin', una si'in ngui'nin 'in na, cui' ca nu qui'ya ntsu'hui ni' cusya 'ñan ngui'ni cha' can'. ²¹Nde cha' nu nchca cuiya' tin': Xa nchca tin' cu'nin tñan tsu'hue, cui' xaa nchca chcan' loo qui'ya ndon lo'on. ²²Una la ni' cusya 'ñan, tsu'hue ntsu'hui tiqueen lo'o lee 'in Ndiose, ²³una ntsu'hui xca cha' nu ndlo tñan 'in cunan' re, can' nu nsuun lo'o cha' tiyaa 'ñan, lo' nsñi su'hua yaa' 'ñan se'en nu ti' cu'nin qui'ya lo'o cunan' re. ²⁴Tnan can lo'o cha' re, ¿ti ca nu culo laa 'ñan si'ya qui'ya nu nguia lo'o 'ñan loo cha' ndyija? ²⁵Tyaan xu'hue 'in Ndiose si'ya cha' 'in Ñi X'nan na Jesucristo. Can' cha' lo'o cha' tiyaa 'ñan nducuan tñan cha' nu nchcui' lee 'in Ndiose, una tso' nu 'in cunan' re ti' nguiyu na loo cha' ngunan'.

Ndu'hui na lo'o cha' cuiya' 'in Espíritu

8 ¹Can' cha' a xca 'a yuhue' ti' nducua chon' nu sca cha' ti 'in lo'o Cristo Jesús, tsalca nu a nda'an 'a lo'o cha' tiyaa ngunan', cui' ca nu nguia ncha'an cha' nu nchca ti' Espíritu 'in Ndiose. ²Si'ya Cristo Jesús jui cha' cuiya' 'in Espíritu nu ndaa chendyu 'ñan, can' nu ngulyoo 'ñan tuyaa' qui'ya lo'o tuyaa' cha' ndyija. ³Lee can' a ncu ta yaa' na 'in na si'yana a juesa 'in na lo'o tso' 'in cunan' re, una si'ya qui'ya 'in na

Ndiose ngua'an tñan ñi 'in Sñe' ñi nu yaan tsaña'an nchca ti' sca nten, lo' m'ni tyii ñi cha' 'in qui'ya nu ndon lo'o cunan' re, ⁴ña'an ca si'yana loo chendyu 'in na ca chcan' loo cha' 'in lee, naa nu nguia ncha'an cha' nu nchca ti' Espíritu, lo' si'i ña'an nu nchca ti' na. ⁵Tsalca nu nguiaa tso' 'in cunan', cui' cha' tiyaa ngunan' ntsu'hui tiquee can', una nu cua' nguiaa tso' nu 'in Espíritu, cui' cha' tiyaa 'in Espíritu nda'an lo'o can'. ⁶Si'yana nu nda'an lo'o cha' tiyaa ngunan', tso' 'in cha' ndyija ntsu'hui can', una nu nda'an lo'o cha' tiyaa 'in Espíritu, cua' jui chendyu 'in lo' nxitñan' cusya 'in. ⁷Si'yana cha' ngunan' nu ntsu'hui tiquee na lca na ta'a cusuun Ndiose, si'yana a ja'an can' ña'an nu ndlo ñi tñan, lo' ñi a nchca 'in ca ja'an cha' can', ⁸lo' nu ti' nda'an loo cha' ngunan', a tca cu'ni can' cha' nu ndyu'hui cuiya' ti' Ndiose. ⁹Una 'un a nda'an 'a um loo cha' ngunan', cui' ca nu ndu'hui um chendyu tsaña'an nu nchca ti' Espíritu, cha' na cua' ntsu'hui Espíritu 'in Ndiose ni' cusya 'in um. Nu a ntsu'hui Espíritu 'in Cristo ni' cusya 'in, a nguiaa can' tso' 'in ñi. ¹⁰Una cha' Cristo cua' ntsu'hui ñi ni' cusya 'in um, ca cuiya' ti' um si'yana cua' ngujui cunan' um lo'o tso' 'in qui'ya, una cusya 'in um lo'o na si'yana cua' mxnu luhui ñi 'in um. ¹¹Lo' cha' Espíritu 'in Ndiose, ñi nu m'ni cha' mdyiqui'o Jesús cua' ntsu'hui ni' cusya 'in um, cui' ñi nu m'ni cha' mdyiqui'o Cristo Jesús, cu'ni ñi cha' tyiqui'o um lo'o cunan' um tiyaa xaa si'ya Espíritu nu cua' ntsu'hui ni' cusya 'in um. ¹²Can' cha' 'un jun ta'a na, nducui ncha'an sca cha' 'in na, una si'i lo'o tso' 'in cunan' na, ta si'yana ti' cu'ni na ña'an nu nchca ti' na, ¹³si'yana cha' ti' nda'an um loo cha' ngunan' nu ndyio tiquee um, tsato'o caja um xacan', una cha' si'yu co' um cha' ngunan' can' si'ya cha' cuiya' 'in Espíritu, tsato'o tyu'hui um chendyu. ¹⁴Si'yana nchgaa nu nchca ja'an 'in Espíritu 'in Ndiose, can' nu lca sñe' Ndiose. ¹⁵Si'yana a ncuan xu'hue um sca espíritu nu ti' xñi su'hua yaa' 'in um loo cha' ytsen, cui' ca nu ncuan xu'hue um sca espíritu nu mxisñe' 'in um, can' cha' ndyio tiquee na nxi'ya na 'in Ndiose: ¡Abba, 'un lca um Ndiose 'ñan! ¹⁶Ycui' ca Espíritu nxiycui' 'in cusya 'in na si'yana lca na sñe' Ndiose. ¹⁷Cha' cua' lca na sñe' Ndiose, cui' cuaña'an chcan na cha' tsu'hue nu taa ñi 'in na, tsatlyu qui'ni ca'an cha' can' 'in na lo'o Cristo. Cha' tsatlyu ndijin na nu ti'i lo'o ñi, cui' cuaña'an tsatlyu qui'ni ca'an 'in na loo xaa 'in ñi. ¹⁸Cunen lo'o um sca cha', tsaña'an ti'i nu ndijin na cua' ñii, a nchcua ta'a na lo'o cha' tsu'hue nu qui'ni ca'an 'in na tiyaa xaa. ¹⁹Si'yana nchgaa na nu mtñan Ndiose loo chendyu re, tsaloo nta ti can' tsaan nu ca chcan' loo xaa 'in Ndiose nu qui'ni ca'an 'in nchgaa nu lca sñe' ñi. ²⁰Si'yana nchgaa na nu nguia' can' mdo'o ngunan' cha' 'in na, una si'i si'yana cuaña'an ncua ti' na, cui' ca nu si'yana mdaa ñi cha' cuiya' 'in na lo' nta na xca cha', ²¹si'yana tyi'o laa na se'en ntsu'hui nchcun na se'en ntsu'hui cha' jlyo na, lo' qui'ni ca'an 'in na loo xaa 'in Ndiose tsatlyu lo'o nchgaa sñe' ñi. ²²Cua' jlyo ti' na si'yana ti' xa mtñan Ndiose nchgaa loo na, ndijin na nu

ti'i tsaña'an nchca ti' sca ne' cuna'an nu cua' tiyaan sñe' chendyu, ²³ lo' si'i tsacan' ti nu ndijin cuaña'an, cui' ca nu lo'o nare!, naa nu nta cha' tsu'hue nu mdi'in tyaa Ndiose si'ya Espíritu nu cua' ntsu'hui ni' cusya 'in na, can' cha' lo'o nare' ndiyaan ti' cusya 'in na lo' nta na tsaan nu xisñe' ca ñi 'in na, xa qui'ni ca'an 'in na lo'o sca cunan' nu cui ti. ²⁴ Si'ya cha' nu nducua tloo na, can' cha' mdo'o laa na, si'yana cha' quita na cha' nu cua' chcan', a sca cunta ntsu'hui, lo' cha' ti' quita na cha' nu na'an tloo na, ¿ñi na ti' nta na xacan'? ²⁵ Una cha' nducua tloo na cha' nu a chcan', 'ni cha' ta loo na lja quita na cha' can'. ²⁶ Cui' cuaña'an nda yaa' Espíritu 'in na si'yana na'an ndi'in cha' 'in na, ñi a jlyo ti' na ña'an ntsu'hui cha' jñan na 'in Ndiose, una ticui' Espíritu njñan 'in ñi si'ya cha' 'in na, lo' tsaña'an nu njñan can' a jlyo ti' na ña'an culyo scua na cha' can'. ²⁷ Scati Ndiose, ñi nu jlyo ti' ña'an lca cusya 'in nten, cui' ñi ndyi'ya ñi cunta tsaña'an cha' tiyaa 'in Espíritu, njñan can' 'in Ndiose tsaña'an nu nchca ti' ñi si'ya cha' 'in nchгаа sñe' ñi.

Cua' m'ni na canan si'ya Cristo

²⁸ Jlyo ti' na si'yana nchгаа loo cha' cu'ni tsu'hue 'in nu lyee lca tiquee lo'o Ndiose, tsalca nu msi'ya ñi 'in si'yana cu'ni cha' nu nchca ti' ñi. ²⁹ Culo nducua la yu'hui lyoo ñi 'in can', a cunta mdi'in tyaa ñi cha' si'yana ca can' tsaña'an nu lca Sñe' ñi, ña'an ca si'yana ca Sñe' ñi sca nu ndon loo lja nchгаа nu ca ta'a ñi. ³⁰ Tsalca nu cua' mdo'o hui can', msi'ya ñi 'in, lo' nu msi'ya ñi 'in, can' nu mxnu luhui ñi 'in, lo' nu nguinu luhui can', mdaa ñi cha' cuiya' sten loo xaa 'in ñi. ³¹ ¿Na'an ta ljuin na lo'o cha' re, cha' na Ndiose nguiaa ñi tso' 'in na, ti nu tca cu'ni ti'i lo'o na? ³² Ndiose siya' mña'an 'tnan ti' ñi 'in Sñe' ñi xa mdijin can' nu ti'i, una mdyaa ñi 'in can' si'ya nchгаа nare!, ¿ta xtyi ti' ñi a taa ñi nchгаа loo cha' tsu'hue 'in na tsatlyu lo'o Sñe' ñi xacan'? ³³ ¿Ti nu tca culo qui'ya 'in nu cua' ngulohui Ndiose? ¿Ta si'i Ndiose lca nu mxnu luhui 'in na? ³⁴ ¿Ti nu tca culo yuhue' 'in na? ¿Ta si'i Cristo lca nu ngujui tñan loo na, a cunta mdyiqui'o ñi lo' nducua ñi tso' cueen 'in Ndiose, njñan ñi cha' 'in na? ³⁵ ¿Ti nu tca culo tso' 'in na sii' cha' tsu'hue 'in Cristo? ¿Ta si'ya cha' nu ndijin na, ta si'ya scasca nu ti'i, ta si'yana ti'i ti' ne' 'in na si'ya cha' 'in Ndiose, ta si'yana a caja na nu cu na, ta si'ya ndiya lyijyi ste' na, ta si'yana chen nchcui 'in na, uta si'yana cujui ne' 'in na? ³⁶ Cui' ña'an nchcui' quityi 'in Ndiose: —Si'ya um chen nchcui 'in hua nchгаа xaa, Nguiaa cha' 'in hua ña'an nchca ti' sca slya' nu cua' cujui ne' 'in—. ³⁷ Siya' cuaña'an, cua' m'ni na canan nchгаа cha' re, cui' si'ya ñi nu m'ni 'tnan 'in na. ³⁸ Can' cha' jlyo tsu'hue tin' si'yana ñi cha' ndyija, ñi cha' nu nchca loo chendyu re, ñi angujle, lo' ñi cui'in nu ndlo tñan, uta nu cuaan la cha' cuiya' ntsu'hui yaa', ñi cha' nu nchca cua' ñii uta cha' nu caan nde loo, ³⁹ ta cha' nu nchca nde ni' cuaan uta cha' nu nchca nde 'ya la 'in chendyu

re, ñi sca loo na nu ndi'in loo chendyu re, a tca 'in na culo tso' na 'in na sii' cha' tsu'hue 'in Ndiose, si'ya cha' 'in Ñi X'nan na Cristo Jesús.

Ndiose ngulohui ñi 'in ne' Israel

9 ¹Sca cha' ti 'ñan lo'o Cristo nchcui' cha' nu ñi lo' a ñilyi'on 'in um, Espíritu nu Luhui 'in Ndiose jlyo ti' ña'an lca cusya 'ñan. ²Tsala ña'an lu'un tin' lo' scaña'an ti ti'i nga'an 'ñan, ³nu hasta lca tiqueen cha' cua na tca caan yuhue' chon', lo' to'o tson' sii' Cristo si'ya ta'a quichen tyin nu lca ta nten 'ñan, ⁴cui' ne' Israel, nu cua' nguinu cha' xisñe' Ndiose 'in, nu cua' na'an tloo xaa 'in ñi, nu cua' mdi'in tyaa ñi sca cha' lo'o, a cunta cua' mdaa ñi lee 'in ne', lo'o ña'an nu cu'ni tnu ne' 'in ñi, cua' mdaa ñi cha' nu tucua tloo ne' tsala xaa, ⁵cui' ta nten can' mdo'o nu lca nten cula 'in na, loo can' yaan Cristo lo'o tso' nu 'in cunan' ñi, ñi nu lca Ndiose 'in nchгаа loo cha', lo' tsala xaa caja nu cu'ni tnu 'in ñi. Amen. ⁶Una a quiñan ti' na ta si'yana a mdo'o ñi cha' nu cua' mdi'in tyaa Ndiose, si'yana a nchгаа ne' Israel nguiaa ne' tso' 'in Ndiose. ⁷Siya' lca ne' ta nten 'in Abraham, una si'i can' cha' nchгаа ne' lca ne' sñe' yu, cui' ca nu ndeña'an juin Ndiose lo'o yu: —Loo Isaac nu lca sñe' tsa quiñan ta nten 'in—. ⁸Can' cha' ta nten 'in Abraham a lca can' sñe' Ndiose lo'o tso' nu 'in cunan', cui' ca nu nchгаа nu ljaan loo cha' nu mdi'in tyaa Ndiose, can' nu lca ta nten 'in yu. ⁹Nde cha' nu mdi'in tyaa ñi lo'o yu: —Ñii xca yjan ljaan xiya', lo' Sara cua' ndi'in sñe'—. ¹⁰Si'i tsacan' ti cha' ycui' ñi, cui' ca nu lo'o cha' 'in Rebeca xa nu mxilyo ña'an lo'o cunta 'in Isaac nu ncu a nten cula 'in na, ¹¹(ti' lyijyi tyi'in chcuua sñe' can' xa cua' mdi'in tyaa Ndiose cha' re, a cunta ñi cha' tsu'hue lo' ñi cha' ngunan' a nchca cu'ni can', ña'an ca si'yana quinu scua tla cha' nu cua' mdi'in tyaa ñi, ñi nu ngulohui 'in Jacob, lo' si'i si'yana nde'en la tñan tsu'hue nu cua' m'ni can'). ¹²Can' cha' juin ñi 'in Rebeca si'ya cha' 'in chcuua sñe' nu ntsu'hui cha' tyi'in: —Yu nu cula la can' ca yu nguso 'in nu cune' la—. ¹³Cui' ña'an nchcui' quityi 'in Ndiose: —Nan' ndyu'hui cuiya' tin' 'in Jacob, una mscuan tloon 'in Esaú—. ¹⁴Xacan' jan ñi, ¿ta ljuin na si'yana a ñi ndi'in cha' 'in Ndiose? Si'i na. ¹⁵Si'yana ndeña'an juin Ndiose lo'o Moisé: —Nan' n'nin 'tnan lo' ndyu'hui cha' tlyu ti' 'ñan lo'o nu nchca tin'—. ¹⁶Ca cuiya' ti' na si'yana Ndiose n'ni ñi 'tnan 'in nu nchca ti' ñi, lo' si'i si'ya cha' nu nchca ti' can' uta si'yana nsu'hua can' juesa. ¹⁷Si'yana loo quityi 'in Ndiose juin ñi 'in Faraón: —Nan' mdi'in tyaan 'in si'yana ca ree, lo' ca cuiya' ti' tsala ña'an tlyu cha' cuiya' 'ñan, ña'an ca si'yana xcua cween cha' 'ñan sca chcu chendyu—. ¹⁸Ca cuiya' ti' na si'yana Ndiose n'ni ñi 'tnan 'in nu nchca ti' ñi, ticui' cuaña'an n'ni tla ñi cusya 'in nu nchca ti' ñi. ¹⁹Tina'an ñan ti' um: ¿Ñi cha' ti' ndlo qui'ya Ndiose 'in nten cha' na can'? Si'yana, ¿ti nu tca chcu ndijin lo'o cha' nu nchca ti' Ndiose? ²⁰Nu'huin jan ñi, ¿tucui lca si'yana cua' ña'an ti nxcuen 'in

Ndiose? ¿—Ta xtyi ti' sca quiton' cuñicha' 'in nu mtñan 'in, ñi cha' mtñan 'ñan cuaña'an—? ²¹ ¿Ta a ntsu'hui suun 'in nu ñan quiton', tñan na nu nchca ti' lo'o yuu can'? ¿Tca tñan can' sca na nu tsu'hue lo' tca tñan can' sca na nu cua' ña'an ti. ²² ¿Ña'an ta ljuin na? Cha' Ndiose ncuca ti' ñi culo ñi cha' nsin' ti' ntsu'hui tiquee ñi, se'en nu ca chcan' loo cha' cuiya' 'in ñi lo'o nten nu cua' ngua'an cuiya' 'in si'yana jlyo, una siya' cuaña'an lyeec mda loo ñi 'in ne', ²³ a cunta si'yana xcua cueen cha' 'in ñi, tsala ña'an tlyu cha' tsu'hue ntsu'hui 'in ñi lo'o nu mña'an 'tnan ti' ñi 'in, cui' nu cua' mdi'in tyaa ñi cha' qui'ni ca'an 'in loo xaa 'in ñi. ²⁴ Can' cha' msi'ya ñi 'in tsatlyu lo'o nare', una si'i tsa 'in ne' judio ti, cui' ca nu lo'o ne' gentil. ²⁵ Cui' tsaña'an mxiyui' Ndiose 'in yu Osea: —Nan' cunen lo'o nten re si'yana lca ne' quichen 'ñan, siya' si'i quichen 'ñan lca can'. Sca quichen nu a lca tiqueen lo'o, chcuin' lo'o si'yana lca tiqueen lo'o. ²⁶ Tsato'o se'en jui nu yui' lo'o ne': A lca um quichen 'ñan, can' culo'o naan ne' 'in um lca um sñe' Ndiose, ñi nu lo'o ca—. ²⁷ A cunta lo'o Isafa yui' cueen yu sca cha' si'ya cha' 'in ne' Israel, lo' juin yu: —Siya' qui'an la ne' Israel ndi'in tsaña'an ndi'in ysin tu'hua tyi'a tujo'o, una chin' ti can' ntsu'hui cha' tyi'o laa, ²⁸ si'yana cua' nchcui cuii' cha' cu'ni cuiya' Ñi X'nan na cha' 'in nten sca chcui chendyu lo'o sca cha' nu ñi—. ²⁹ Nde xca cha' nu yui' yu Isafa: —Ñi X'nan na, ñi nu tla la cha' 'in, cha' cua na a mxnu 'a ñi ta nten 'in na, cua' s'ni ngujlyo na tsaña'an quichen Sodoma lo'o quichen Gomorra—.

Quinu luhui na loo nu tsa qui'an ti' na 'in Cristo

³⁰ ¿Ña'an ta ljuin na xacan'? Ne' gentil nu a ñan ti' quinu luhui tloo Ndiose, can' nu yato'o mhcua cha' tsu'hue re, nguinu luhui ne' loo nu ya qui'an ti' ne' 'in ñi. ³¹ Cui' lya ne' Israel, nu nducua ca tloo quinu luhui tloo Ndiose si'ya cha' 'in lee, yato'o a mhcua ne' cha' can'. ³² ¿Ñi cha' ta? Si'yana ncuca ti' ne' hcua ne' cha' can' loo nu xu'hua se'en ne' cha' 'in lee, lo' a mdi'in tyaa ne' quiloo ne' 'in Ndiose, yato'o mducua quee quiya' ne' si'ya cha' re, ³³ tsaña'an nchcui' quityi 'in Ndiose: —Ña'an jan ñi, quichen Jerusalén tyi'in tyaan sca quee nu hcua quiya' ne', quee nu xitlyu 'in ne', lo' nu tsa qui'an ti' 'in can' a quinu lo'o cha' jyi'o—.

10 ¹ Un jun ta'a na, nde cha' nu lyeec lati lca tiqueen, lo' njñan 'in Ndiose si'yana tca tyi'o laa ne' Israel. ² Nan' ndaan suun si'yana lyeec lca tiquee ne' lo'o Ndiose, una a nchcua ta'a cha' can' lo'o cha' nu ñi. ³ Si'yana a ndyi'ya ne' cunta tsaña'an nxnu luhui Ndiose 'in nten, nan ne' cha' can' una lo'o cha' tiyaa nu 'in ne', can' cha' a nducuan xu'hue ne' cha' tsu'hue 'in Ndiose nu xnu luhui 'in ne'. ⁴ Lee can' nguinu scua na si'yana tca tsa lo'o na 'in na 'in Cristo, ña'an ca si'yana quinu luhui nchga nu tsa qui'an ti' 'in ñi. ⁵ Cunta cha' 'in lee nu mdaa Moisé ndeña'an quinu luhui na: —Nu xu'hua se'en cha' nu nchcui' lee, can'

nu tyu'hui chendyu—. ⁶Una nde cha' nu nchcui' Ndiöse 'in nu nchca ti' quinu luhui loo nu tsa qui'an ti' 'in ñi: —A quiñan ti' can', ¿ti nu scuen nde ni' cuaan—? (ta si'yana quia 'ya 'in Cristo), ⁷uta cha' ljuin, ¿—ti nu tsa se'en ntsu'hui ne' ngujui—? (ta si'yana quia 'ya 'in Cristo lja ne' ngujui). ⁸¿Ña'an ta nchcui' quityi can'? —A tijyo' nchca um sii' ycha' Ndiöse, cui' ca nu tu'hua um lo'o ni' cusya 'in um cua' ntsu'hui na—. Nde cha' nu ndiya qui'an ti' hua nu nchcui' hua lo'o nten: ⁹Cha' chcui' um si'yana Jesús lca Ñi X'nan na, lo' cha' lo'o cusya 'in um tsa qui'an ti' um si'yana Ndiöse m'ni ñi cha' mdyiqui'o can', xacan' tyi'o laa um. ¹⁰Lo'o cusya 'in na ndiya qui'an ti' na, lo' quinu luhui na tloo Ndiöse, cui' cuaña'an lo'o tu'hua na nchcui' na cha' re, lo' tyi'o laa na. ¹¹Si'yana ndeña'an nchcui' quityi 'in Ndiöse: —Nchgaa nu tsa qui'an ti' 'in Cristo a quinu can' lo'o cha' jyi'o—. ¹²Si'yana scaña'an ti ntsu'hui lyoo ne' judio lo'o ne' griego, si'yana cui' Ñi X'nan na lca X'nan nchgaa tucui, lo' scaña'an ti' ndaa ñi cha' tsu'hue 'in nchgaa nu nñan 'in ñi, ¹³—si'yana nchgaa nu jñan lo'o cha' cuiya' 'in Ñi X'nan na, can' nu tyi'o laa—. ¹⁴¿Na'an ta tca jñan na 'in ñi, cha' a nchca tsa qui'an ti' na 'in ñi? ¿Ña'an ta tca tsa qui'an ti' na, cha' a nchca quine 'in na cha' 'in ñi? ¿Lo' ña'an ta tca quine 'in na, cha' a caja nu chcui' cha' tsu'hue 'in ñi lo'o na? ¹⁵¿Ti nu tsa ycuil' cha' tsu'hue re, cha' a tucui nu ca'an tñan 'in? Si'yana ndeña'an nchcui' quityi 'in Ndiöse: —Tsu'hue ca xa ndiyaan nu chcui' cha' tsu'hue 'in Ndiöse, tsaña'an ntsu'hui cha' cu'ni chu'hue na cha' 'in na lo'o ñi—. ¹⁶Una si'i nchgaa tucui ncuan xu'hue cha' tsu'hue 'in Ndiöse, si'yana ndeña'an nchcui' quityi ngua'an yu Isafa: —Ñi X'nan hua, ¿ti nu ya qui'an ti' cha' nu ycuil' hua—? ¹⁷Ca cuiya' ti' na si'yana loo nu quine 'in na cha' tsu'hue 'in ñi ndyijyi ña'an tsa qui'an ti' na, lo' cha' tsu'hue can' lca na ycha' Ndiöse. ¹⁸Cunen lo'o um sca cha': ¿Ta na a nchca quine 'in nten cha' re? Una ndeña'an nchcui' quityi 'in Ndiöse: —Ña'aan sca chcui chendyu cua' ngune cueen cha' nu ycuil' nguso 'in ñi, cua' mdo'o yso na sca chcui chendyu—. ¹⁹A cunta cunen lo'o um: ¿Ta a ngu'ya ne' Israel cunta cha' re? Si'yana culo nducua la mxiycui' Ndiöse 'in Moisé lo' juin ñi: —Nan' su'huan cha' xlya tiquee um si'ya cha' 'in xca ta nten, lo' su'huan cha' nsin' ti' tiquee um si'ya cha' 'in xca ta nten nu nchcun cha' tiyaa 'in—. ²⁰A cunta la 'a mxiycui' Ndiöse 'in Isaía: —Nten nu a nda'an nan 'ñan, yato'o can' nu nguija lyoo 'ñan, ngulyo scua lan cha' 'ñan lo'o nten nu a ntsu'hui tiquee 'ñan—. ²¹Una ndeña'an ycuil' ñi cha' 'in ne' Israel: —Sca chcui tsaan mducui yaan' 'in nten nu lye' ti' lo' tiji nan—.

Ta ne' Israel nu ya qui'an ti' 'in Ndiöse

11 ¹Xacan' jan ñi, ¿ta mscuan tloo Ndiöse 'in nu lca quichen 'in ñi? A tca ljuin na cuaña'an, si'yana lo'on nan' lcan ne' Israel, cui' ta nten 'in Abraham nu ncua nten cula 'in na, lo' mdo'on loo ta nten 'in

Benjamin. ²A ntsu'hui cha' xcuan tloo Ndiose quichen 'in ñi, cui' nu cua' s'ni ngulohui ñi. ¿Ta a jlyo ti' um ña'an nchcui' quityi 'in Ndiose cha' 'in yu Elía xa mdaa yu qui'ya cha' 'in ne' Israel? Lo' juin yu: ³—Ñi X'nan hua, cua' yjui ne' 'in nchgaa yu nu mxicycui' um 'in, a cunta mxicuten ne' nchgaa se'en ndiquin tucua ne' slya', lo' xcan tin nguínun, una ntsu'hui tiquee ne' kujui ne' 'ñan—. ⁴Una, ¿ña'an ta mxcuen Ndiose 'in yu? —Ti' ndi'in tsa cati mii yu nguso 'ñan nu a nchca tyi'ya xtyin' tloo lcuin Baal—. ⁵Cui' cuaña'an cua' ñii, ndi'in sca ta nten nu cua' ngulohui ñi si'ya cha' tsu'hue 'in ñi. ⁶Cha' mdo'o hui ne' si'ya cha' tsu'hue 'in ñi, a la nguiten tñan nu ngui'ni ne' xacan', si'yana cha' tsu'hue 'in ñi ljaan na xu'hue ti. Lo' cha' ljaan na si'ya tñan nu ngui'ni ne', si'i 'a xu'hue ti ljaan na xacan'. ⁷Can' cha' tca ljuin na si'yana cha' tsu'hue nu nda'an nan ne' Israel, a nchca chcuán ne' cunta 'in na, una tsalca nu cua' ngulohui ñi cua' jui na 'in, lo' nchgaa la ña'an ne' ncuá tla cusya 'in ne', ⁸tsaña'an nchcui' quityi 'in Ndiose: —Ndiose mdúcun cusya 'in ne', lo'o quiloo ne' si'yana a ca chcan' 'in ne', lo'o tunsca ne' si'yana a quine 'in ne', lo' cuaña'an hasta cua' ñii—. ⁹A cunta ndeña'an juin Davi: —Cha' tsu'hue nu nducua tloo ne' chca na 'in ne' cha' ngunan', su'hua nchcun na 'in ne', xityu na 'in ne' loo nu ti'i, can' nu ca siya' ne'. ¹⁰Quinu tla yta xaa quiloo ne' si'yana a ca chcan' 'in ne', lo' quinu xincun ne' tsala xaa—.

Lo'o ne' gentil ntsu'hui cha' tyi'o laa ne'

¹¹Xacan' jan ñi, ¿ta mdúcua quee quiya' ne' Israel si'yana a tyiton 'a ne'? Si'i na, una si'ya cha' lye' ti' 'in ne' jui ña'an tyi'o laa ne' gentil, ña'an ca si'yana caja cha' nsin' ti' 'in ne' Israel. ¹²Si'ya cha' lye' ti' can' 'in ne' mchca na cha' cuilyiya' 'in nten chendyu, lo' si'ya cha' nu ngunan' ne' can' ncuá cuilyiya' ne' gentil, ¿ña'an la ca xa tyiton ca ne' Israel? ¹³Nchcuin' cha' re lo'o um, 'un ne' gentil, si'yana Ndiose ngua'an tñan ñi 'ñan chcuin' cha' tsu'hue 'in ñi lja ne' gentil, lo' msu'hua loon tñan nu mdaa ñi 'ñan, ¹⁴cha' cua na tca sten cha' xlya ni' cusya 'in ta'a quichen tyin, lo' tsato'o lja can' caja nu tyi'o laa. ¹⁵Si'ya cha' nu mdo'o tso' ne' Israel, jui ña'an cu'ni chu'hue nten chendyu cunta 'in ne' lo'o Ndiose, ¿ña'an la ca xa xitucui ne' Israel? Cua' lca na tca mdyiqui'o ne'. ¹⁶Cha' jaslya nu mdo'o culoo can' lca na sca lcuán 'in Ndiose, ¿ta si'i ña'an scuan nu nguínun can' luhui na xacan'? Cui' cuaña'an lo'o sca yca, cha' tsu'hue xcua' na, cui' cuaña'an tsu'hue stan' na. ¹⁷Cha' cuaña'an yato'o nguitan stan' yca olivo, lo' 'un lca um ña'an nchca ti' yca nu nducua ni' quixin', cua' jui nu mjyi'in ca'an 'in um se'en nguitan ycuí' ca stan' can', lo' cua' ñii sca cha' ti 'in um lo'o suun yca olivo can', tsala ña'an tsu'hue ngui'ni co'o xcua' can' 'in um. ¹⁸Can' cha' a quiñan ti' um ta lyeé la ndon loo um que 'in stan' yca nu nguitan can', lo' cha' cuaña'an ngui'ni siye' um, una a jlyo ti' um si'yana xcua' yca can' ngui'ni co'o 'in um, lo' si'i um ngui'ni co'o um 'in na. ¹⁹Tina'an ljuin

um: Nguitan stan! yca can! si'yana qui'ni ca'an 'in na se'en nguitan na. ²⁰Cha' ñi si'yana nguitan stan! can! si'yana a ya qui'an ti' can! 'in Ndiose, una 'un tla ndon um si'yana ya qui'an ti' um, can! cha' a ntsu'hui cha' cu'ni siye' um, cui' ca nu tyon lo'o um sca ytsen. ²¹Cha' Ndiose a m'ni ñi cha' tlyu ti' 'in ycui' ca stan! can!, ¿ña'an la ca 'un cha' a ca ja'an um? ²²Ña'an jan ñi, tsala ña'an tlyu cha' tsu'hue 'in Ndiose lo'o um, a cunta tla cha' 'in ñi lo'o nu mdo'o tso' can!. Can! cha' a ntsu'hui cha' tyi'o tso' um sii' cha' tsu'hue, ña'an tu' lo'o um si'yu co' ñi cha' 'in um. ²³Ne' Israel, cha' cua na a tsa quiñan ne' lo'o cha' tla yta 'in ne', ti' caja ña'an tya ca'an can! sii' yca can!, si'yana tlyu cha' cuiya' 'in Ndiose lo' tca jyi'in ca'an ñi 'in can! xiya'. ²⁴Cha' mdo'o um loo yca nducua ni' quixin!, lo' ncuca mdya ca'an um sii' xca yca olivo nu tsu'hue la, ¿ta a cuti la tya ca'an stan' yca olivo can' lo'o stan' nu 'in ca na?

Ti' tyi'o laa ne' Israel

²⁵'Un jun ta'a na, nchca tin' si'yana qui'ya um cunta cha' re, cha' nu yu'hui cutsi' 'in Ndiose, lo' a cu'ni siye' um 'in um, si'yana ne' Israel, sca co' xaa m'ni tla ne' cusya 'in ne' tsaya' nu tiyaa cuiya' tsa qui'an ti' ne' gentil 'in Ndiose, ²⁶la xacan' tyi'o laa ne' Israel, tsaña'an nchcui' quityi 'in Ndiose: —Quichen Jerusalén tyi'o Ñi nu Culo Laa 'in nten, culo tso' ñi ta nten 'in Jacob loo cha' ngunan!—. ²⁷Lo' juin Ndiose: —Nde cha' nu tyi'in tyaan lo'o ne', cui' xa nu xicuten qui'ya nducui ne!—. ²⁸Yato'o ne' Israel mchca ta'a cusuun Ndiose se'en nu tsa qui'an ti' um cha' tsu'hue re, una tsaña'an ngulohui ñi 'in ne', ngui'ni ñi 'tnan 'in ne' si'ya cha' nu cua' mdi'in tyaa ñi lo'o nten cula 'in ne'. ²⁹Si'yana Ndiose a ntsu'hui cha' chcuca ñi cha' tsu'hue nu cua' mdaa ñi, lo' ñi a xcuan tloo ñi 'in nu cua' msilya ñi. ³⁰Ña'an nchca ti' 'un, a ncuca ja'an um 'in Ndiose ti' culoo, una cua' ñii' cua' mchcuca um cha' tsu'hue can! 'in ñi, cui' si'ya cha' lye' ti' 'in ne' Israel. ³¹Lo' siya' lye' ti' ne', una tiyaa xaa qui'ni ca'an 'in ne' lo'o ticui' cha' tsu'hue nu mdaa ñi 'in um. ³²Ndiose mdaa ñi ya' ca lye' ti' ña'aaan nten chendyu, si'yana tca ña'an 'tnan ti' ñi 'in nchgaa tucui. ³³¡Tsala ña'an tlyu cha' cuilyiya' ntsu'hui 'in Ndiose lo'o cha' tiyaa 'in ñi, tsaña'an ndyi'ya ñi cunta nchgaa loo cha'! ¡Ñi sca tucui lo' a tca qui'ya cha' tiyaa tsaña'an cha' nu cua' mdi'in tyaa ñi, a cunta tsaña'an nguiaa cha' 'in ñi! ³⁴Si'yana, ¿—ti nu ngu'ya cunta cha' tiyaa 'in Ñi X'nan na? ¿Ti nu cua' mda cuen 'in ñi—? ³⁵¿—Ti nu cua' mxitucua loo mdaa sca na 'in ñi—? ³⁶Si'ya ñi llyaan nchgaa loo na, ndi'in na lo'o cunta 'in ñi, lo' si'ya ñi nguiaa' na. Scati 'in ñi ntsu'hui cha' cu'ni tnu na tsala xaa. Amen.

Cha' nu ntsu'hui cha' cu'ni jun

12 ¹Can! cha' 'un jun ta'a na, si'ya cha' tsu'hue nu tlyu 'in Ndiose, taan cha' tnu tiquee 'in um si'yana tyi'in tyaa um 'in um tloo

Ndiose tsaña'an sca lcuan nu lo'o ca, nu luhui 'in ñi, ña'an nu nchca ti' ñi, si'yana cuaña'an ntsu'hui cha' cu'ni tnu na 'in ñi. ²A chcuí ncha'an um cha' nu nchca loo chendyu re, cui' ca nu taa um ya' xitsa'an ñi 'in um lo'o cha' tiyaa nu cui ti, ña'an ca si'yana ca cuiya' ti' um ña'an cha' nu nchca ti' Ndiöse, cui' cha' nu ndyu'hui cuiya' ti' ñi, lo'o cha' nu ñi. ³Chcuin' lo'o um cunda scaa um si'ya cha' tsu'hue nu mdaa Ndiöse ñan, si'yana a xque' ti' um ta cuaan la ndi'in cha' 'in um que ña'an cuiya' nu cua' jui 'in um, cui' ca nu su'hua loo um 'in um, cua' ña'an cuiya' nu mdaa Ndiöse 'in cunda scaa um si'ya cha' nu ndiya qui'an ti' um. ⁴Tsaña'an nguiaa cha' 'in cunan' na, qui'an 'a se'en ntsu'hui 'in na, una si'i sca loo ti tñan ngui'ni na, ⁵cui' cuaña'an nare!, qui'an na ndi'in na, una sca cha' ti 'in na lo'o Cristo, lo' nchgaa na scati tucui lca na lo'o ta'a na. ⁶Can' cha', cua' ña'an cha' cuiya' nu mdaa Ndiöse 'in na su'hua loo um cha' can'. Cha' ntsu'hui nu nchcuí' cha' tsu'hue 'in ñi, chcuí' can' cua' ña'an cuiya' nu ndiya qui'an ti'. ⁷Cha' ta yaa' um 'in xca tucui, su'hua loo um cha' can', uta cha' culo'o um 'in nten, cui' cuaña'an su'hua loo um cha' can'. ⁸Cha' taa um cha' tnu tiquee 'in xca tucui, su'hua loo um cha' can', uta cha' taa um lcuan, cu'ni um cha' can' lo'o nu chcuí tiquee um, lo' nu chu'hui cunta 'in jun ta'a na, su'hua loo tñan can', cui' cuaña'an lo'o nu cu'ni 'tnan 'in xca tucui, tsu'hue chu'hui tiquee can' cu'ni 'in na. ⁹Chu'hui cha' tsu'hue 'in um lo'o ta'a um, lo'o sca cusya nu ñi. Xcuan tloo um cha' ngunan' lo' chcuí ncha'an um cha' nu tsu'hue. ¹⁰Chu'hui cha' tsu'hue 'in um, cuti ti tsa cha' 'in um, cunda scaa um su'hua loo um 'in ta'a um lo'o suun ña'an. ¹¹Su'hua um juesa lo' si'i na ca ndaja ti' um cu'ni um tñan 'in Ñi X'nan na, cui' ca nu ndon ti' um su'hua loo um cha' can'. ¹²A cunta ca tsu'hue chu'hui tiquee um quita um cha' nu nducua tloo um, ta loo um lo'o cha' nu ndijin um, lo' a cula' ti' um chcuí' lyi'o um 'in Ndiöse. ¹³Chu'hui yuhue ti' um 'in jun ta'a na nu 'ni cha' 'in, lo' taa um se'en quinu nu tiyaa se'en ndi'in um. ¹⁴Ñan um 'in Ndiöse si'yana lcuan ñi 'in nu ti'i ti' 'in um, cuti ti chcuí' um lo'o can', lo' si'i nu nde taja um 'in. ¹⁵Ca tsu'hue chu'hui tiquee um lo'o nu tsu'hue ntsu'hui tiquee, lo' qui'ya tu'hua tiquee um lo'o nu ndi'in nguinan. ¹⁶Nchgaa um ca sca cha' ti 'in um, a taa um ya' sten cha' siye' 'in um, cui' ca nu su'hua loo um 'in nu jo'o ti ndi'in cha' 'in, a quiñan ti' um ta lye la tiyaa um. ¹⁷A nchca cha' cu'ni um cha' ngunan' lo'o nu m'ni cha' ngunan' lo'o um, cui' ca nu cunan um ña'an cu'ni um tsu'hue lo'o nchgaa tucui. ¹⁸Tso' nu 'in um, cunan um ña'an tyi'in um tsu'hue lo'o nchgaa tucui. ¹⁹Un jun ta'a na nu ndyu'hui cuiya' tin' 'in, a nchca cha' culyoo um ti'i nducua tiquee um lo'o nu m'ni cha' ngunan' lo'o um, cui' ca nu taa um ya' Ndiöse cu'ni cuiya' ñi cha' can', si'yana ndeña'an nguinu scua cha' 'in ñi: —Nan' ngui'ni ca'an 'ñan xitucuin nu ti'i can', nan' xu'huan lyiyan' 'in ne!, juin Ñi X'nan na—. ²⁰Ticui' cuaña'an —cha' ta'a cusuun um nguite' ti', taa um na cu can', uta

cha' nguityi ti', tyaa um tyi'a co'lo, lo' cuaña'an tyon chen tique' tloo can' lo'o cha' jyi'lo 'in—. ²¹A taa um ya' cha' ngunan' cu'ni canan 'in um, cui' ca nu nde cu'ni um canan 'in na si'ya cha' tsu'hue nu cu'ni um.

13 ¹Nchгаа тucui ntsu'hui cha' ca ja'an 'in bsya, si'yana a sca yu nu nchca bsya ta si'i Ndiose ndaa cha' cuiya' 'in, lo' yu nu lyi'ya tñan cua' ñii, Ndiose mdi'in tyaa 'in yu. ²Can' cha' nu cu'ni lye' ti' 'in bsya, cui' cha' nu mdi'in tyaa Ndiose ngui'ni lye' ti' can', lo' nu ngui'ni cuaña'an, ticuii' nso' tucua qui'ya chon'. ³Yu nchca bsya, a nducua yu ta si'yana su'hua ytsen yu 'in nten nu ngui'ni tñan tsu'hue, cui' ca nu 'in nten nu nducun'. ¿Ta nchca ti' um a xicutsen ti' um 'in bsya? Cu'ni um tñan tsu'hue lo' cuaña'an taa yu loo um, ⁴si'yana tñan 'in Ndiose ngui'ni can', ña'an ca si'yana tca tyi'in tsu'hue um. Una cha' ngui'ni um tñan ngunan', tyi'an ytsen um si'yana si'i cua cha' ti nducua spada yaa' can'. Nguso 'in Ndiose lca can', lo' ntsu'hui suun 'in xitijin nu ti'i 'in nu ngui'ni tñan ngunan'. ⁵Ni cha' ca ja'an um 'in bsya, una si'i si'yana nguitsen um tyijyin um nu ti'i, cui' ca nu si'yana jlyo ti' um tñan tsu'hue ntsu'hui cha' cu'ni um. ⁶Can' cha' nsu'hua lyiya' um tñi nu njñan bsya, si'yana ticui' tñan 'in Ndiose ngui'ni lo' nsu'hua ta can' cha' nu nchca se'en nducua. ⁷Can' cha' su'hua lyiya' um nchгаа tñi nu ngui'ni ca'an 'in um, cha' 'in yuu uta scasca tñi nu njñan bsya. Cui' cuaña'an lo'o nten, cu'ni suun um 'in um, lo' taa um loo can'. ⁸A nchca cha' quinu tucui um tni' 'in ñi sca tucui, tsaloo ti chu'hui cha' tsu'hue 'in um scasca um, si'yana nu ntsu'hui cha' tsu'hue 'in lo'o ta'a cua' mducua can' tñan cha' nu nchcui' lee. ⁹Si'yana nchcui' quityi 'in Ndiose: —A sten yu'hui um lo'o cui'lyi'o nten, a cujui um nten, a cu'ni um cunan, a chcui' um cha' cuiñi, a chcui ti' um scasca loo cha'—. Nchгаа la ña'an cha' nu ndlo Ndiose tñan ngui'ni sca na 'in na lo'o cha' re: —Ña'an 'tnan ti' um 'in ta'a nten um tsaña'an n'ni um lo'o um ticuii' um—. ¹⁰Cha' tsu'hue re a la n'ni na ti'i, can' cha' nu ntsu'hui cha' tsu'hue 'in lo'o ta'a, cua' nducua can' tñan cha' 'in lee. ¹¹Nchгаа cha' re qui'ya um cha' tiyaa, lo' ca cuiya' ti' um si'yana cua' mdiyaa braa nu tyi'o sla na, si'yana cui' la llyaan tsaan nu ntsu'hui cha' tyi'o na loo chendyu re que ña'an xa nu ya qui'an ti' na. ¹²Cua' nguiaa ndijin tla lo' nde cua' llyaan xaa, can' cha' xcuan tloo na cha' ngunan' can', lo' co' tsu'hue na nchгаа cha' cuiya' nu llyan lo'o xaa can'. ¹³Tyi'an na lo'o sca cha' tiyaa nu ñi tsaña'an nda'an sca nten xa cucha, lo' si'i lo'o cha' cu'hui uta cha' tucun', cha' nu nguiten yu'hui ne' lo'o ña'an tucui ti, ta cu'ni na ña'an nu nchca ti' na, cha' cusuun uta lo'o cha' njñan ti', ¹⁴cui' ca nu co' tsu'hue na cha' tsu'hue 'in Ñi X'nan na Jesucristo, lo' a taa na ya' ca lca tiquee na lo'o cha' ngunan'.

Cha' 'in jun nu na'an ti'

14 ¹Tsalca jun nu a tla ndon lo'o cha' nu ndiya qui'an ti', cuan xu'hue um 'in can', una si'i si'yana chcui' tyijyin um lo'o. ²Si'yana

ntsu'hui nu nxque' ti' tca cu nchgaa loo na, lo' ntsu'hui nu nchcu tsaloo ti na quixin', si'yana ngui'ni tucua ti' can' lo'o cha' tiyaa 'in. ³Una nu nchcu nchgaa loo na, a ntsu'hui cha' xcuan tloo 'in nu a nchcu 'in na, ticui' cuaña'an nu a nchcu nchgaa loo na, a ntsu'hui cha' xiycha' can' 'in nu nchcu 'in na, si'yana Ndiose cua' ncuan xu'hue ñi 'in can'. ⁴¿Tucui ta lca nu'huin si'yana cu'ni cuiya' cha' 'in sca nguso nu cua' ntsu'hui x'nan? Cua' jlyo ti' x'nan can', cha' ngui'ni tñan tsu'hue uta ngui'ni tñan ngunan', una ntsu'hui cha' tyon tla can' si'yana tla cha' 'in Ñi X'nan na, ñi nu nsñi ton 'in. ⁵Ntsu'hui nu ñan ti' si'yana cua' lca ti tsaan ndon loo na, lo' ntsu'hui nu nxque' ti' si'yana scaña'an ti ndi'in cha' 'in nchgaa tsaan, una cunda scaa na tyon ñi na cua' ña'aan cha' tiyaa 'in na. ⁶Nu nxu'hua se'en scasca la tsaan, si'ya Ñi X'nan na ngui'ni 'in na, lo' nu a nxu'hua se'en tsaan can', ticui' si'ya Ñi X'nan na a ngui'ni 'in na. Nu nchcu nchgaa loo na, si'ya Ñi X'nan na nchcu 'in na si'yana ndyaa can' xu'hue 'in Ndiose, lo' nu a nchcu 'in na ticui' si'ya Ñi X'nan na a nchcu 'in na, una ticui' ndyaa can' xu'hue 'in Ndiose. ⁷Si'yana nare' a sca na ndu'hui na chendyu lo'o cunta 'in na, cui' cuaña'an si'i lo'o cunta 'in na tyi'o na loo chendyu re. ⁸Cha' ndu'hui na chendyu, si'ya Ñi X'nan na ndu'hui na, lo' cha' caja na, ticui' si'ya Ñi X'nan na caja na. Can' cha' siya' lo'o na uta cha' ngujui na, ticui' yaa' Ñi X'nan na ntsu'hui na. ⁹Cui' si'ya cha' re ngujui Cristo lo' mdyiqui'o ñi, lo'o ñi cua' ñii si'yana ca ñi X'nan nchgaa nu ti' lo'o tsatlyu lo'o nu cua' ngujui. ¹⁰Una nu'huin, ¿ñi cha' nchca ti' cu'ni cuiya' cha' 'in ta'a? Lo' nu'huin jan ñi, ¿ñi cha' nxcuan tloo 'in ta'a? Si'yana nchgaa na ntsu'hui cha' tiyaa na tloo Cristo se'en nchca cuiya' cha'. ¹¹Si'yana ndeña'an nchcui' quityi 'in Ndiose: —Nan' lcan, juin Ñi X'nan na, can' cha' tloon ntsu'hui cha' tyi'ya xtyin' sca chcui chendyu, lo' nchgaa tucui cu'ni tyi'ya 'in Ndiose—. ¹²Cuaña'an cunda scaa na ntsu'hui cha' tyaa na cunta tloo Ndiose. ¹³A nchca cha' xiycha' na 'in ta'a na, cui' ca nu tyi'in tyaa na cha' si'yana a ca 'a na sca quee nu chcua quiya' can', lo' tsato'o tyu loo qui'ya. ¹⁴Nan' ndiya qui'an tin' 'in Ñi X'nan na Jesús, lo' jlyo tin' si'yana ñi sca na a ti ndi'in cha' 'in, una cha' ntsu'hui nu ñan ti' si'yana ti ndi'in cha' can', cunta 'in can' ca lca na. ¹⁵Cha' cu'ni lyi'un um cusya 'in ta'a ndiya qui'an ti' um si'ya cha' nchcu, a ntsu'hui cha' tsu'hue 'in um lo'o xacan'. Can' cha' a taa um ya' quinan' sca nu cua' ngujui Cristo tñan loo si'ya cha' nchcu. ¹⁶A tsato'o xiycha' can' cha' tsu'hue nu ngui'ni um, ¹⁷si'yana tsaña'an nu ndlo Ndiose tñan 'in na, a ljyaan na loo cha' nchcu uta loo cha' ndyi'yo, cui' ca nu ljyaan na loo Espíritu nu Luhui 'in ñi, ndaa yaa' ñi 'in na cu'ni na tñan tsu'hue, cu'ni ñi cha' tyi'in tsu'hue na lo' ca tsu'hue chu'hui tiquee na. ¹⁸Tsalca nu nchca ja'an 'in Cristo lo'o cha' re, tsu'hue ntsu'hui tiquee Ndiose lo'o can', a cunta lo'o nten ndyu'hui cuiya' ti' ne' 'in. ¹⁹Can' cha' tsa quiñan na lo' cunan na ña'an nu tyi'in tsu'hue na, ta yaa' ta'a na si'yana tsatlyu culo na. ²⁰A nchca cha' kujlyo

um tñan 'in Ndiose si'ya cha' nchcu. Cha' ñi si'yana nchgaa loo na luhui, una a tsu'hue xityu na 'in xca tucui loo qui'ya si'ya cha' nchcu. ²¹Una tsu'hue cha' a cu um cunan' lo' a co'lo um vino, ñi a cu'ni um scasca cha' nu xityu 'in ta'a ndiya qui'an ti' um loo qui'ya, uta ca ti'i 'in can', ta cu'ni na'an ti'. ²²¿Ta ñan ti' um si'yana cui' ña'an ngui'ni um? Una cunta 'in um lo'o Ndiose lca cha' can'. Una tsu'hue ca xu'hue sca nten nu a ndlo qui'ya cha' tiyaa 'in lo'o ña'an nu ngui'ni. ²³Nu ngui'ni tucua ti' lo'o cha' nchcu, nso' tucua can' qui'ya chon', si'yana nchcu can' lo'o cha' tucua ti', lo' nchgaa cha' nu cu'ni na lo'o cha' tucua ti', ticui' qui'ya lca na.

15 ¹Can' cha' naa nu tla ndon chu'hui cha' tlyu ti' 'in na si'ya scasca cha' ngui'ni nu na'an ndi'in cha' 'in, lo' si'i nu su'hua loo na 'in na ticuii' na. ²Cui' ca nu cunda scaa na su'hua loo na 'in ta'a na, ña'an ca si'yana culo can' lo'o cha' nu ndiya qui'an ti'. ³Ñi Cristo lo' a m'ni ñi cha' nu ncuca ti' ñi, cui' ca nu yato'lo ña'an nchcui' quityi 'in Ndiose: Nchgaa cha' ti'i nu ycu' ne' lo'o um, ngui'o' tucua na chon' nan'. ⁴Can' cha' nchgaa cha' nu nguinu scua loo quityi 'in Ndiose, cha' nu cu'ni cha'an na lca na, lo' nda yaa' quityi can' 'in na, ndaa na cha' tnu tiquee nu tyijyin na scasca cha', ña'an ca si'yana chcua quiloo na cha' tsu'hue nu taa Ndiose. ⁵Cui' Ndiose, ñi nu nda yaa' 'in na lo'o cha' nu ndyijyin na, lo' ndaa ñi cha' tnu tiquee 'in na, cu'ni ñi cha' si'yana ca sca cha' ti 'in um nchgaa um tsaña'an nu nchca ti' Cristo Jesús, ⁶ña'an ca si'yana tsatlyu cula lo'o um lo' cu'ni tnu um 'in Ndiose, Sti Ñi X'nan na Jesucristo.

Quine 'in ne' gentil cha' tsu'hue 'in Ndiose

⁷Can' cha' scasca um cuan xu'hue um 'in ta'a um tsaña'an nu ncuca xu'hue Cristo 'in na, can' cha' nu ndyu'hui cuiya' ti' Ndiose. ⁸Cha' nu nchca tin' chcuin', Cristo Jesús yaan ñi si'yana tucua tloo ne' judio 'in ñi, ngulyo scua la ñi si'yana ñi ndi'in cha' 'in Ndiose nu cu'ni ñi cha' tsato'lo nchgaa cha' nu cua' mdi'in tyaa ñi lo'o nten cula 'in na, ⁹ña'an ca si'yana nchgaa ta nten caja ña'an cu'ni tnu 'in Ndiose si'ya cha' tsu'hue 'in ñi, tsaña'an nchcui' quityi 'in Ndiose: —Si'ya cha' re cu'nin tnun 'in um lja ne' gentil, lo' cula lo'on 'in um—. ¹⁰Ndeña'an nchcui' quityi can' xca se'en: —Ca tsu'hue chu'hui tiquee um, 'un ne' gentil, tsatlyu lo'o quichen 'in ñi—. ¹¹Lo' xca se'en nchcui' na: ¡—'Un ne' gentil cu'ni tnu um 'in Ñi X'nan na! ¡Sca chcu' chendyu scu'en cuan 'in ñi—! ¹²Nde cha' nu ycu' Isaía: —Xcua' nu lca Isaf tyi'o sca nu culo tñan 'in ne' gentil, lo' nchgaa ne' gentil tucua tloo 'in ñi—. ¹³Lo' Ndiose, ñi nu nducua tloo na, cu'ni ñi cha' nde lyee la ca tsu'hue chu'hui tiquee um, lo' xitñan' cusya 'in um si'ya cha' nu ndiya qui'an ti' um, ña'an ca si'yana scaña'an ti chcua quiloo um 'in ñi si'ya cha' cuiya' 'in Espíritu nu Luhui 'in ñi. ¹⁴Una tsaña'an nguiaa cha' 'in um, 'un jun ta'a na, a ngui'ni tucua tin' lo'o um, si'yana mtsa'an yu'hui cha' tsu'hue 'in um, a cunta lo'o cha' tiyaa, ticuii' um tca

ta yaa' ta'a um lo'o cha' re. ¹⁵Nde cha' ngua'an quityi re 'in um, 'un jun ta'a na, lo' m'nin tnu tiqueen ycuin' lo'o um, lo' xu'huan ti' um nchgaa cha' re si'ya cha' tsu'hue nu mdaa Ndiose 'ñan, ¹⁶si'yana cu'nin tñan 'in Jesucristo lja ne' gentil, lo' chcuin' cha' tsu'hue 'in Ndiose lo'o ne', ña'an ca si'yana lo'o ne' gentil ca ne' sca lcuan nu ndyu'hui cuiya' ti' Ndiose, nu cua' msuhui Espíritu nu Luhui 'in ñi. ¹⁷Can' cha' si'ya Cristo Jesús, tca scuen cuaan 'ñan si'ya tñan 'in Ndiose ngui'nin. ¹⁸Si'yana a xtyi tin' chcuin' cha' 'ñan, cha' si'i Cristo m'ni ñi cha' can', ña'an nchca ja'an ne' 'in Ndiose si'ya cha' nu ycuin' uta lo'o tñan nu m'nin, ¹⁹lo' mdaa ñi cha' cuiya' cu'nin scasca cha' nu tnu si'ya cha' cuiya' 'in Espíritu 'in Ndiose, can' cha' ti' la se'en lca Jerusalén tsaya' ndiyaa se'en lyi'ya loo Ilírico, nchgaa se'en can' msne su'huan cha' tsu'hue 'in Cristo. ²⁰Cuaña'an yato'o msuhuan juesa ycuin' cha' tsu'hue 'in Ndiose, una si'i quichen nu cua' ncuan xu'hue cha' 'in Cristo, a ncua tin' tyi'in tyaan suun cha' can' chon' tñan nu cua' m'ni xca tucui, ²¹cui' ca nu tsato'o ña'an nchcui' quityi 'in Ndiose: —Nten nu a nchca caja nu chcui' cha' 'in ñi lo'o, chcua quiloo can' 'in ñi. Nten nu a nchca quine 'in, can' nu tsa qui'an ti' 'in ñi—.

Ntsu'hui tiquee yu Pablo tsa yu quichen Roma

²²Tyun ya' ncua tin' tsa'an se'en ndi'in um, una si'ya tñan re a jui ña'an tsa'an. ²³Una cua' ñii cua' mtsa'an yu'hui luhua' nde re lo'o cha' 'in Ndiose, a cunta cua' tyun yjan ñan tin' tsa'an se'en ndi'in um, ²⁴can' cha' xa tsa'an se'en lca España tijin se'en ndi'in um, si'yana nducua tloon ña'an ta'a na lo'o um, lo' xa nu cua' mdi'in chin' na lo'o um, nducua tloon ta yaa' um 'ñan lo'o tucueen nu ti' tsa'an lan. ²⁵Una culo nducua la tsa'an Jerusalén si'yana taan cha' tnu tiquee 'in jun. ²⁶Si'yana jun nu ndi'in se'en lyi'ya loo Macedonia lo'o Acaya, m'ni jun cha' tsu'hue mxo' jun sca lcuan nu ta yaa' 'in jun ta'a na ndi'in Jerusalén, cui' jun nu 'ni cha' 'in. ²⁷M'ni jun cha' re si'ya cha' tsu'hue mdo'o tiquee jun, lo' cha' ñi si'yana qui'ni ca'an 'in jun lo'o cha' re, si'yana cha' ncuan xu'hue jun cha' tsu'hue 'in Ndiose si'ya ne' judío, ngui'ni ca'an 'in jun ta yaa' jun 'in can' lo'o cha' nu 'ni 'in. ²⁸Can' cha' xa cua' msuhua tan nchgaa cha' re, lo' tyaan cunta lcuan can' 'in jun, xacan' tsa'an se'en lca España, cui' ña'an tijin se'en ndi'in um. ²⁹Jlyo tin' si'yana xa tyi'an se'en ndi'in um, cha'an yu'hui cusya 'ñan lo'o nchgaa loo cha' tsu'hue 'in Cristo. ³⁰Jñan sca cha' tsu'hue 'in um, 'un jun ta'a na, si'yana jñan um 'in Ndiose si'ya cha' 'ñan, lo'o cha' cuiya' 'in Ni X'nan na Jesucristo si'ya cha' tsu'hue nu ndaa Espíritu 'in na, ³¹si'yana culo laa ñi 'ñan tuyaa' ne' nducun' ndi'in se'en lca Judea, a cunta si'yana jun ta'a na ndi'in Jerusalén tsu'hue chu'hui tiquee jun cuan xu'hue jun lcuan re, ³²a cunta si'yana tsu'hue chu'hui tiqueen tyi'an se'en ndi'in um lo'o cha' cuiya' 'in Ndiose, lo' caja cha' tnu tiquee 'in na lo'o um xacan'. ³³Lo' Ndiose, ñi nu n'ni cha' ndyi'in tsu'hue na, tyi'in ñi lo'o um nchgaa um. Amen.

Msla' ta'a yu Pablo lo'o jun Roma

16 ¹A cunta chcuin' lo'o um cha' 'in ñi cuna'an ta'a na Febe, ñi nu nda yaa' 'in jun lo'o tñan 'in Ndiose se'en ndiyo' ti'in jun quichen Cencrea, ²si'yana cuan xu'hue um 'in ñi lo'o cha' cuiya' 'in Ñi X'nan na, tsaña'an ntsu'hui cha' cu'ni na lo'o ta'a ndiya qui'an ti' na. Ta yaa' um 'in ñi lo'o nchgaa cha' nu 'ni 'in ñi, si'yana qui'an 'a nu cua' mda yaa' ñi 'in, cui' cuaña'an mda yaa' ñi 'ñan. ³Chcui' cha' um 'in Priscila lo'o Aquila tñan loon, cui' nu ta'a ngui'nin tñan 'in Cristo Jesús, ⁴jun nu hasta lo'o ncuca cha' caja si'yan, nu si'i scan tin ndyaan xu'hue 'in Ndiose si'ya jun, cui' ca nu lo'o nchgaa quichen se'en ndiyo' ti'in jun ta'a na ne' gentil. ⁵Chcui' cha' um 'in nchgaa jun nu ndiyo' ti'in la na'an 'in Priscila lo'o Aquila. Chcui' cha' um 'in yu Epeneto, yu nu ndyu'hui cuiya' tin' 'in, yu nu culo nducua la ya qui'an ti' 'in Cristo se'en lyi'ya loo Acaya. ⁶Cui' cuaña'an chcui' cha' um 'in María nu lye'e 'a cua' mda yaa' 'in um lo'o tñan re. ⁷Chcui' cha' um 'in Adronico lo'o Junias, cui' yu nu ti' nchca ta'a hua lo' ta'a yu'hui hua na'an chcuan, yu nu lye'e ndyu'hui cuiya' ti' yu ta'a mda'an Jesús 'in, lo' culo nducua la ya qui'an ti' 'in Cristo que 'ñan. ⁸Chcui' cha' um 'in yu Amplias, yu nu lye'e ndyu'hui cuiya' tin' 'in si'ya Ñi X'nan na. ⁹Chcui' cha' um 'in yu Urbano, yu nu ta'a ngui'ni na tñan 'in Cristo Jesús, lo'o yu Estaquis, yu nu ndyu'hui cuiya' tin' 'in. ¹⁰Cui' cuaña'an chcui' cha' um 'in yu Apeles, yu nu cua' ngulo'o xñan 'in lo'o tso' 'in Cristo, lo' chcui' cha' um 'in yu Aristóbulo lo'o nchgaa nu ndi'in na'an 'in yu. ¹¹Chcui' cha' um 'in yu Herodión, yu nu ti' nchca ta'an. Chcui' cha' um 'in yu Narciso lo'o nchgaa nu ndi'in na'an 'in yu, jun nu ndiya qui'an ti' 'in Ñi X'nan na. ¹²Cui' cuaña'an chcui' cha' um 'in hcua jun cuna'an ta'a na Trifena lo'o Trifosa, jun nu ngui'ni tñan 'in Ñi X'nan na. Chcui' cha' um 'in ñi cuna'an ta'a na Persida, ñi nu ndyu'hui cuiya' ti' na 'in, lo' lye'e 'a msu'hua loo ñi tñan 'in Ñi X'nan na. ¹³Chcui' cha' um 'in yu Rufo, yu nu cua' mdo'o hui 'in Ñi X'nan na, lo'o jyi'an yu, ñi nu n'nin cunta si'yana lca ñi jyi'an. ¹⁴Chcui' cha' um 'in yu Asíncrito, lo'o yu Flegonte, yu Hermas, yu Patrobas, lo'o yu Hermes lo'o nchgaa jun ta'a na nu ndiyo' ti'in lo'o yu. ¹⁵A cunta chcui' cha' um 'in yu Filólogo, lo'o ñi Julia, lo'o yu Nereo tsatlyu lo'o nu cuna'an ta'a yu, lo'o yu Olimpás lo'o nchgaa jun ta'a na nu ndiyo' ti'in lo'o jun. ¹⁶Lo'o suun ña'an chcui' cha' ta'a um la sii' sca' um. Nchgaa laa nu ndi'in lo'o cunta 'in Cristo nde re nchcui' cha' 'in um. ¹⁷Jñan sca cha' tsu'hue 'in um, 'un jun ta'a na, si'yana xñi um cunta 'in um lo'o nu nsu'hue ti'in 'in jun ta'a na, uta nxisa'an cha' nu cua' m'ni cha'an um. Tyi'o tso' um sii' can'. ¹⁸Si'yana nten nu ngui'ni cuaña'an a ja'an can' 'in Ñi X'nan na Jesucristo, cui' ca nu n'ni cunta can' cha' nu ndyi'o tiquee, cuti cha' nchcui' can', lo' ndaa can' loo jun nu cui ti se'en nu cuñilyi'o 'in jun. ¹⁹Si'yana cua' mscua cuen

cha' 'in um tsaña'an nchca ja'an um 'in Ndiöse, can' cha' tsu'hue ntsu'hui tiqueen lo'o um. Una nchca tin' si'yana nde lye la su'hua loo um cha' nu tsu'hue, lo' chcuja tijyo' um sii' cha' ngunan'. ²⁰Lo' Ndiöse, ñi nu n'ni cha' ndyi'in tsu'hue na, nu ndla ti re cu'ni ñi cha' quinu sti Laxa'an nde tuquiya' um. Cui' cha' tsu'hue 'in Ñi X'nan na Jesucristo quinu lo'o um. ²¹Yu Timoteo, yu ta'a ngui'nin tñan, nchcui' cha' yu 'in um, cui' cuaña'an yu Lucio, lo'o Jasón, lo'o yu Sosípater nchcui' cha' yu 'in um, cui' yu nu ti' nchca ta'a hua. ²²Nan' yu Tercio nchcui' chan' 'in um lo'o cha' cuiya' 'in Ñi X'nan na, nan' ngua'an quityi re lo'o cunta 'in Pablo. ²³A cunta nchcui' cha' yu Gayo 'in um, yu nu mdaa se'en ndi'in, a cunta mdaa yu se'en ndiyo' ti'in jun ta'a na. Lo'o yu Erasto nchcui' cha' yu 'in um, yu nu lyi'ya cunta tñi 'in nten quichen re, lo'o yu ta'a na Cuarto nchcui' cha' yu 'in um. ²⁴Cha' tsu'hue 'in Ñi X'nan na Jesucristo quinu lo'o um nchгаа um. Amen.

Cu'ni tnu na 'in Ndiöse

²⁵Scati Ndiöse tca tyi'in tya tla ñi 'in um si'ya cha' tsu'hue 'in Jesucristo nu nda'an ycuin', cua' ngulyo scua la ñi cha' re, cui' cha' nu ntsu'hui nchcun 'in ñi ti' cua' s'ni, ²⁶una cua' ñii ncuja chcan' loo na, lo' si'ya quityi nu ngua'an scua yu nu mxiycui' Ndiöse 'in cua' s'ni, mdyi'o scua la cha' re lo'o nchгаа nten, ña'an ca si'yana tsa qui'an ti' ne' lo' ca ja'an ne' 'in ñi, tsaña'an nu ndlo Ndiöse tñan, cui' ñi nu ndi'in tsala xaa. ²⁷In scati Ndiöse, ñi nu tiyaa la, cu'ni tnu na tsala xaa si'ya Jesucristo. Amen.